

Ўзбекистон

ЎЗБЕКИСТОН
АДАБИЙОТИ ВА SAN'ATI

1998 йил

АДАБИЁТИ ва SAN'ATI

ҲАФТАЛИК ГАЗЕТА

1956 йил 4 январдан нашр этила бошлаган

3 апрел, № 14 (3450)

УЛУҒ ЙЎЛЛАР БОШИДА

Қадим Туркистон XXI аср бугагасида улуг йулларнинг бошида турибди. Улуғ йул — миллий тараққиёт ва мустақиллик йули. Бу олий туйғун муқтабид тазуам даврида тасаввурга ҳам сиғириб бўлмади. Бундан қадим Туркистон минтақасида яшовчи халқлар олдидан шундай ойдин йул очилган экан, бу тарихий имкониятни рубога чиқармоқ эл раҳнамоларининг олий мақомида буюк шараф ишидир. Биз хар қанча фахр-иштироқ этсак арзийдики, бу улуг жараён Марказий Осиёдаги давлатлар бошлиқларининг олий мақомидаги учрашувларидагина ёқуд. Бу учрашувлар чоғи қабул қилинган тарихий ҳужжатлар мисолидагина эмас, бинобарин шу мақсад сари қўйилган амалий қадамларда ҳам намён бўлиб турибди.

Утган ҳафтанинг пайшанба ва жума кунлари Марказий Осиёдаги тўрт давлат раҳбарларининг Тошкентдаги учрашувларида қадим Туркистон халқларининг муштарак мақсадлари йулида ойдин тараққиётни белгилوшни янада муҳим аҳдномаларга эришилди. Минтақавий интеграцияни янада чуқурлаштириш тўғрисидаги Баёнотда илғари сурилган гоғлар фикримиз далилидир. «Президентлар Марказий Осиё келгуси минг йилликда ҳақон цивилизациясида халқлар ва давлатлар уртасида дўстлик ва қардошлик муносабатлари гуллаб-яшнаган, иқтисодий жиҳатдан ривожланган минтақа сифатида муносиб урин эгаллашига аминдирлар», дейилади мазкур Баёнотда.

Марказий Осиёдаги уч давлат — Ўзбекистон, Қозоғистон ва Қирғизистон уртасидаги Давлатлараро Кенгашининг Тошкентдаги мажлиси яна шу жиҳатдан катта аҳамиятга эга бўлдики, унда Тожикистон Республикаси раҳбари И.Раҳмонов ҳам иштирок этиб, Ягона иқтисодий макон барпо этиш тўғрисидаги аввал уч мамлакат томонидан имзоланган Шартномага Тожикистон Республикасининг ҳам қўшилишини маълум қилди. Бу Шартнома минтақа давлатлари тараққиётининг умумий истиқболни кузлган ҳолда яқин йиллардаги иқтисодий ҳамкорлик стратегиясини ишлаб чиқишни, халқаро консорциумлар тузишни, умумий бозорни вужудга келтиришни, ижтимоий, маданий, ҳуқуқий ва бошқа соҳаларда ҳамкорлик ва узаро мустақам алоқаларни фол ривожлантиришни, Орол денгизи ҳавзаси ва Оролбуйида экология вазиятини яхшилаш чора-тадбирларини амалга оширишни давом эттириш каби яна бир қанча ҳавтий муҳим йўналишларни кузда тутди. Минтақавий ва халқаро ҳавфсизлиқни мустақамлаш манфаатларини кузлаб, узаро келишилган стратегияни амалга ошириш эса бу тарихий ҳужжатнинг яна бир муҳим жиҳатидир.

Шуни айтиш керакки, Тошкент учрашуви бугунги кунда узининг руҳи, мустақилликка эришган ёш давлатлар тинчликсевар сивасатининг ёрқин ифодаси сифатида ҳақон куламида қизгин эътироф этилмоқда. Айниқса, Россия омавий аҳборот воситалари бу учрашувда имзоланган битимларга алоҳида тўхталиб, уни МДҲ доирасида қабул қилинган бошқа шунга ухшаш аҳдномалар билан қиёсламоқдалар. Тўғриси яна айтиш керакки, «Бирлашган узар» деган халқимиз мақоли дусту душманларимизга ҳам аён. Россиялик сивасатдонлар орасида бир вақтлар булганидек, иттифоқ тарқалиб кетса, миллий жумҳуриятлар бир-бирлари билан келишолмай қоладилар, деб орага ниқоб туйғусини сочишдан манфаат ҳис этадиган, бизнинг яқил ва ҳамжиҳатликда иш куриб, мустақиллик самараларини мустақамлаб боришимиздан кунгли чуқадиганлар ҳозир ҳам бор. Шу маънода Марказий Осиёдаги Ягона иқтисодий макон уз куламини кенгайтириб бораётганлиги, унга Туркистоннинг ҳам узига мақбул тарзда иштирок этишига ишонч билдирилганлиги Тошкент учрашувининг обрў-эътиборини янада ошириб юборди.

Тошкент учрашувида Ўзбекистон Президенти Ислоҳ Каримов алоҳида эътироф этиб утганидек, биз узимизнинг мавжуд табий, иқтисодий, маънавий имкониятларимизни кенгайтираёلمиз. Ҳамкорликда қабул қилинган қарорлар олдимизга қўйган мақсадларимизга мувофиқдир.

Президентлар улуг йул бошида улуг битимлар ва аҳдномаларни имзоладилар. Энди у уни рубога чиқариш минтақа халқларининг азму қарори, иродаси, бу йўлнинг моҳиятини нечоғлиқ теран идрок этиб, ойдин истиқбол режаларини амалий ишлар билан мустақамлаб боришлари орқали намён бўлади. Зотан бу қадим Туркистон халқларига янги минг йиллик бошланшида берилган буюк тарихий имкониятдир.

М. АБДУЛЛАЕВ

Шеърый лаҳза

БАҲОРО СОҒИНАЧИ

Ўзим босиб ях ойналарга,
Деразадан термулиб кутдим.
Сабрим тўлиб паймоналарга,
Мен баҳорни соғиниб кетдим.

Майли еллар, тезроқ етказинг
Яшил майсаларнинг бўйини.
Интиқ бўлган диллар қувнасин,
Наврўз чалсин севги куйини.

Музлаб қолган тоғлар эрисин,
Дараларда чопсин ирмоқлар.
Юртнинг ёшу қариси кулсин,
Чечак терсин шўх қизалоқлар.

Бахти кулган келинчак каби
Эркалани кучоқларингда.
Гул баҳорим, жисминим тезроқ
Халос эт киш чарчоқларингда.

Қиш уйда орзиқиб кутдим,
Аҳволимга қулди деворлар.
Калдирғочдек шўнгидим, кетдим —
Пешвоз чиқди менга баҳорлар.

Манзура БЕКЧОНОВА

8-бет

ИККИНЧИ ТАЛҚИ

Миллат тарихи, миллат руҳи акс этган асарларга ижодкорлар қайта-қайта муҳожаат этадилар: миллийликни қандай акс эттиришни, миллий хусусиятларни қай тарзда жонлантиришни ўрганадилар. Абдулла Қодирий романидаги миллий ананятивизмнинг яна шундай дурдоналаридан.

«Уткан кунлар», «Меҳробдан чаён» асарлари асосида спектакллар, кино ва видеофильмлар яратилаётгани бежиз эмас. Асар қаҳрамонлари тилларда дoston бўлди, халқимиз фарзандларига уларнинг номиларини қуйдилар. Шорлар Отабек, Қумушбийо Зайнабга, Анвар Мирзао Раёнога бағишлаб шеърлар битдилар.

«Уткан кунлар» асосида яна бир бадий фильм яратилди. 20 март кунин Киночилар уйида фильмнинг илк намойиши бўлди. Киночилар уйи томошабинлар билан шундай гавжум бўлдики, катта залга сизмаганлар кичик залга тушдилар, кичик залга сизмаганлар тик туриб томоша қилдилар.

Намойиш аввалида Ўзбекистон давлат акционерлик компанияси раиси Темирмалик Юнусов сўзга чиқиб, «Уткан кунлар» фильмининг яратган санъаткорларини табриқлади. Асар режиссёри Мэлес Абзалов ушбу икки қисмли киноасардаги ролларни ижро этган актёрлар билан томошабинларни таъинтирди.

«Уткан кунлар» романининг мустабид тазуам таъйиқи тўғрисида қисқартирилган уринлари мустақиллигимиз инъом этган ижод эркинлиги шарофати билан янги фильмда уз инфодасини топган. Шунингдек, асарнинг аввалги «Утган кунлар» фильмига тушмаган баъзи лавҳалари батафсил суратга олинган.

Рустам МУСУРМОН

ШУКРОНАЛИК АЙЁМИ

Эгуликнинг яхши-ёмони, саёбонинг катта-кичиги бўлмайди. Башарий тарихда эса одамларга фақат қувон-шодлик бағишлайдиган, барча-барчани мудом хайли ишларга ундайдиган омавий тadbирлар бисёрдир. Улардан бири, шубҳасиз, асрлар оша тақор-тақор хар йили нишонланадиган байрамлардир. Биз, мусулмон аҳли бугун ана шундай қутлуғ шодивна арафасида турибмиз.

Зеро, келгуси ҳафта ўзбек халқи ҳам дунё мусулмонлари қатори узларнинг энг муқаддас байрамларининг иккинчиси — Қурбон пайтигини кенг нишонлайдилар. Бу байрамнинг келиб

чиқиши тарихини биласиз. У ҳам худди Йид-Рамазон сингари пайгамбаримизнинг Макка Мукаррамадан Мадина Мунавварага ҳижрат қилиб келган йиллари жорий этилган ва хар йили ҳижрий сана бўйича Зулҳижжа ойининг 10-кунда нишонланади. Моҳиятига қара бирор жонлик суйиб, Аллоҳ йўлига бағишлаш демократ. Саботи, ийрик пайгамбаримиз Иброҳим алайҳиссалом шун кун буюк синовадан ўтган. Аллоҳ амри билан уз угилари Исмоилни қурбон қилишга чоғланган пайтиги Тағбир бир қуркор юбориб, угли урнига уни қурбонлик қилишга буюрган. Шу

боис Ҳажга борганлар ва қурбон этган мусулмонлар зиммасига ушбу ҳайит кунлари жондор суйиб, қурбонлик қилишлари, унинг гуштини оила аъзолари, қариндош-уруғлари билан биргаликда баҳам қуришлари вожиб этилган.

Фақатгина шу эмас. Ҳайит кунлари мўмин-мусулмонлар бошқа инсоний бурчларини ҳам адо этадилар. Бир-бирларини байрам билан қутлаб ҳол-аҳвол сурайдилар. Хастан ногиронларнинг, бева-бечораларнинг, етим-есирларнинг кунгилларини кутарадилар. Кекасалари, табарқур бобо-момолари зиярат қилдилар. Байрамни хурсандчилик, уйин-кулги билан

утказадилар. Бир сўз билан айтганда, Қурбон ҳайити ҳамжиҳатлиқни, тинчлик-тотувликни, шукроналикни, инсонийликни тула-туқис юзага чиқарадиган тантанадир. Жумҳуриятимиз раҳбарияти ана шунларни эътиборда тутган ҳолда Рамазон ва Қурбон ҳайитларини умумхалқ байрами сифатида эълон қилди. Бу кунларни дам олиш кунини сифатида белгилаб қўйди.

Бизнингча, инсон учун тинч-тотув яшаудан, эътиқод эркинликка эришишдан юксакроқ бахт йўқ. Мана шундай улуг кунларга етганини учун, юртимизда тинчлик-фаровонлик ҳижратнинг кунгилларини кутарадилар. Кекасалари, табарқур бобо-момолари зиярат қилдилар. Байрамни хурсандчилик, уйин-кулги билан

Ҳайитингиз муборак бўлсин!

ҲАЖ ВА ИБОДАТ

Ҳаж исломий фарзларнинг бешинчиси ва сунгисидир. Ҳаж сузи лугатда «зиёрат этмоқ», «қасд қилмоқ» маъноларини ифодалайди. Шу боис ушбу ибодат «Ҳажжул Байт», «Ҳажжул Каъба» деб ҳам аталади.

Ҳажнинг бошқа ибодатлардан кейин келиши унинг Исрол шартларини тақомилга етказиши сабабли Исролнинг энг сунгисига ва энг муқаммал бўлди. Ҳаж эса, Исрол динининг этилганини, қаломга эришганини, ва бут булганини аналатади.

Кунда беш вақт уқилган намаз мусулмонликнинг бир фарзидир. Ораорада биринунча танафус билан қилинадиган узига хос кичик бир «ҳаж»-дир. Кунда беш марта руҳларнинг моддий ҳаётдан аж

ралиши ва уз оламида руҳоний лаҳзаларни яшайди.

Исрол тарихидан бизга маълум буладики, уч турли ҳаж ёйилганди. Булар: Ханиф дини ҳаж; бутпарастларнинг ҳаж; Исролий ҳаж.

Исролий ҳаж Муҳаммад (с.а.в.) умматларига ҳижратнинг тўққизинчи йилига келибгина фарз қилинди.

Расули Акрам Мадинага ҳижратларидан олдин, Исролнинг Макка даврида, ҳаж мавсумида Каъбадаги бутларни зиярат этиш учун келган бутпараст араб қабилалари орасида кезиб, уларни Исролга даяват қилган вақтларда даярли ҳар йили Каъбани зиярат этган, ун марта ҳаж қилган эдилар.

Аммо Худайбия сулҳининг шартларига қара, мусулмонлар Каъбанинг зияратига келган пайтлари Маккада уч кундан ортиқ турилмади

керак эди, шу сабабли Расули Акрам Ҳаж ойи булган Зулҳижжадан бир ой олдин (яъни, Зулқада ойда) умри нияти билан Каъбани

зиёрат қилиб, ҳаж вақтидан аввал Мадинага қайтган эдилар.

Бир йил сунгра Худайбия тинчлик сулҳи мушриқлар томонидан бузилган, Макка фатҳ этилди, шаҳар мусулмонларнинг қўлига утди (х. 8 йил рамазонни, м. 630 йил январни). Шаввол ойда Хунайн гаazosи ва Тоиф муҳосараси бўлиб утди. Расули Акрам яна умри нияти билан Каъбани зиярат қилдилар. Ҳаж вақти кирмасдан

Давоми саккинчи бетда

ГОЛИБЛАРНИ ҚУТЛАЙМИЗ!

Авал хабар берганимиздек, республика ёш созандаларининг Мухтор Ашрафий номидаги курик-танловга яқунлиб, турли созлар бўйича голиблар аниқланди. Ўзбекистон Республикаси Маданият ишлари вазирлиги томонидан утказилган бу танловда фортелиано иктисолиги бўйича 38 нафар, дамлик чолгулар иктисолиги бўйича 37, торли чолгулар иктисолиги бўйича эса 19 нафар созандалар қатнашдилар.

Фортелиано бўйича самарқандлик Дифуза Қурбонова ва чирчиқлик Максим Муқаев биринчи уринини эгалладилар. Иккинчи урини андижонлик Рамил Хонбеков, тошкентлик Мадина Нурматов ва Олга Григорьеваларга насиб этди. Қорақалпоғистонлик Света Аҳмедова, андижонлик Сабина Гулиева ва сирдарелик Аким Алиев учинчи уринга муносиб деб топилдилар.

Дамлик чолгулар бўйича бухорлик Рустам Бозоров, Шўхрат Пиримқулов, Наманганлик Азим Ботиров, сирдарелик Эдуард Пак, тошкентлик Станислав Червацкий, Саид Красносоқийларга биринчи урин берилди. Иккинчи уринга тошкентлик Ирина Соколова, Андрей Науменко, Стасс Мун, фарғоналик Илдор Каримов, сирдарелик Эннур Атаев, Роберт Давлатбеков, самарқандлик Михаил Уроқов, бухорлик Сергей Касян муносиб топилди. Учинчи уринга қорақалпоғистонлик Алишер Бежонов, наманганлик Музаффар Муминов, самарқандлик Вартан Минасян ва Фарух Қосимов, сирдарелик Оксана Шкляр, Тошкент шаҳридан Александр Останов, Евгений Чудаков муносиб топилдилар.

Торли чолгулар танловида эса Тошкент вилоятидан Сева Юдунич ва Эмира Нажафова биринчи уринини эгалладилар. Надежда Яковлева, Ирина Ишенко (Тошкент), Витя Волянский (Тошкент вилояти) иккинчи уринга сазовор бўлдилар. Учинчи урин Бердах Нуриметов (Қорақалпоғистон), Газинур Хонбеков (Андижон), Лола Каримова (Бухоро), Татьяна Терентева (Тошкент вилояти) кабиларга насиб этди.

Бирок, шундай нуфузли курик-танловга Жиззах ва Қашқадар вилоятининг ёш созандалари иштирок этамаганлари кўпчилиқни таажублантирди. Бу вилоятларда истеъдодли, уз тенгдошларга урак бўла оладиган ёш созандалар борлигига шубҳамиз йўқ. Бироқ, ушбу вилоятларнинг маданият бошқармалари мутасаддилари курик-танловга беэътибор қараганликлари натижа-сида ёш истеъдодлар маҳоратларини намойиш этишдан маҳрум бўлиб қолдилар. Биз бу ҳол вилоятдаги тегилли мутасадди кишиларга сабоқ бўлади, деган умиддамиз.

Фотиμα ЖУМАЕВА

Абдувоҳид ака билан тасодифан танишиб қолдик. Яна қаерда денг, қучат бозорида Янги танишим боғ илимини шунақа чуқур эгаллаган эканки, тинглаб ҳайрон қолдим. Бир вақтлар Шри Ланка деган мамлакатдаги боғлардан бирда маҳаллий боғбонлардан «дунёдаги барча дов-дархатларнинг жиндоси бўлади» деган гапни эшитганим. Шунини Абдувоҳид акага айтганим, у киши бирдан жўшиб кетди, боғдорчилик, боғбонликка доир ҳайратомуз гапларни бир-бирига улаб ташладилар. Биолог олим в таниқли боғбон бўлсалар керак, деган хавлга бордим. Йўқ, янгилишган эканман. Абдувоҳид ака... тил ва адабиёт уқитувчиси эканлар.

Бунини эшитиб менга ҳам жон кирди. Тилга, адабиётга алоқадор мавзулардан қачон бўшладим. Газетамизда фалон-фалон мақолалар чиқди, мустақиллик адабиёти хусусида баҳс-мунозаралар қилаёلمиз, яқинда фалон шоирнинг ақоиб шеърларини бердик, дедим. Афсуски, меннинг бу гапларим у кишини даярли қизиқтирмади. Абдувоҳид аканинг фикри-зиқри янги навлар, серхосил ниҳоллар билан банд эди.

Жанубий туманлардан бирда истиқомат қиладиган бир дустимиз туй қилиб, бизни таклиф этди. Уч-тўрт қадрдонлар бордик. Дастурхон мул, мезобонлар хурсанд. Кимсан фалончининг Тошкентдай шаҳри азмида дустларни бор экан, йўқлаб келишибди, деб атрофимизда парвона бўлишди.

Шу издиҳомда Журакўл исмли йигит бизга қул илтифотлар қилиб қолди. Қўпдан-қўп шеърлар ёзиб шоир номини олган ҳам экан. Туман микёсидаги тadbирларда қичиб шеър деганингизни шаррос-шаррос ўқиб ташлайвераркан, уз айтмоқчи илҳом келиб қолса «йул-йўлакый тукый ҳам ташлайверар экан».

Қани шоир, шеърдан олинг-чи, бу меҳмонлар бир эшитишинда, дейишганди, Журакўл астойдил чордона қуриб утириб олди-да, қўпдан қўп илтифотлар тилиб кетган семиз дафтари чиқариб ўқий кетди. Дастурхонга фотиҳа ўқилганда бир қизоёга сийиб ортадиган шеърлар эшитдик. Бундан пайтлари, «Биродар, буларни ҳали шеър деб бўлмайди, шунчаки ҳаваскорлик», дея олмайсиз. Журакўл устима-уст «О, отангга раҳмат, э, қойил-» деб тургандан кейин, сиз ҳам кўнгли учун бўлса-да, бош қимирлатиб мақуллаб тураверасиз.

Эртасига арталб Журакўл бошқа бир шеърый дафтари кутариб қўноқонага келиб қолди. Сўбат асосида ким бўлиб ишлашини сурадим. Билсак, шоир бир

РУБОБИ ҚАЧОН ЧАЛГАН МАЪҚУЛ?

вақтлар агрофақни битирган, бир неча йил колхозда агрономчилик қилган, ҳозир ҳам жамоа хўжалигида шу иш билан банд экан.

Утган йили ҳосил қандай бўлди? — сурадик ундан. Шу битта савол туппа-тузук шеърхонлигининг белига тепди. Чўки, Журакўл агрономчилик қилаётган хўжалик утган йили ҳам, ундан аввал ҳам бирорта соҳада режани уқулдай олмапти.

Яқинда тахририятимизга бир киши кириб келди. Тушлик пайти эди, бир пилва чай узатиб сўхбатлашдик. Йўқ, адабиётдан, санъатдан эмас, тижоратчиликдан, республикамизда тadbиркорчилик қилиб ва урта лиқни ривож-муаммолари, имкон тусиқ-хс кетди. Бир тиббийвв инс-яқши баҳолар билан туғаллаган бу йигит бир неча йил касби бўйича ишлабди, мана турт йилдики, узининг иборасича, халатини қозғича илиб қўйиб, тижорат соҳасида омадини синиб қураётган экан...

Бунақа мисолларни яна исталганда келтириш мумкин. Етимшинчи йиллар водидаги сўт-товар фермалардан бири узини ишлаб чиқараётган махсулотлари салмоғи билан эмас, шу ферма қошида тузилган ашула ва рақс дастаси ҳаваскорларининг маҳорати билан ном қозонган эди. Йигилишларда ойлик, йиллик режаларни барбод қилишайтгани ниминисиз танқид қилинарди, аммо гап ташкилий масалалар тақалганда «Ҳа энди, плани бажарилмади билан санъати бутун туманга, бутун вилоятга намуна бўлиб турибди-ку», дейишарди-да, индамай қўйишаредилар.

Шу қорхона раҳбарини яқиндан танир эдим. Санъаткорлар оиласидан чиққан, дутор, рубоб деганингизни чалса сайратворарди.

Эҳтимол, кимдир меннинг бу мулоҳазаларимни ўқиб, «Хўш, бунинг нимаси ёмон, эркинлик замони, кимда нима иктидор бўлса, рубога чиқарсин-да» дейиши ҳам мумкин. Асли, бу фикр узимда ҳам бор. Қоравдор рубоб чалса, агроном шеърлар тўқиса, адабиёт ўқитувчиси боғдорчиликка қизикса, врач тижоратда узини синиб қурса, бунинг нимаси ёмон? Лекин шу чоравдор, агроном, адабиёт ўқитувчиси в врач бошқа соҳаларга қизиқиб кетиб узларининг асли касбларини ташлаб қўйганлари, узлари бевосита бажаришлари керак булган ишлар чала-чўлла қолиб кетватганини қандай баҳолаш мумкин? Тасаввур қилайлик, Абдувоҳид ака бошида филологияга эмас, агрономия факультетига ўқишга кирганларида, Журакўл қишлоқ хўжалиги интитутига эди. Абдувоҳид аканинг урнида тахсил олганда, рубобни сайратиб чалаётган танишим чорвачилик фермасига эмас, санъатга бевосита дахлдор бирор-бир жамоага раҳбарлик қилганда-чи? Бундан уларнинг узини ҳам, иш ҳам, жамият ҳам, қалверса жамоа аъзолари ҳам ютган бўлишармиди? Ютган бўлишарди! Гап мана шунда. Иш бошқа, ҳавас бошқа! Буларни бир-бирига аралаштириб бўлмайди. Хар ким энг аввало уз зиммасидаги бевосита бурчларини бажарсин, аввал уз ишини қилсин, узини шу уз иши орқали куратсин. Уқувсизлигини иккиламчи ишлари билан хаслулашмасин. Муаллимимизиз, энг аввало шу муаллимчилигинингизни қилинг, дурадгоримизиз, узи куринг, боғбонимизиз — боғ яратинг, қучат экинг, врач булсангиз — одамларнинг даволанг. Хар ким уз ишини қилса, хар ким узини гап топириган ишни талаб даражасида уқулласа ва шундан кейин рубобни қўлига олиб қанча сайратса ярашди. Касбингизни қойиллатиб қўйиб, боғбончилик қилсангиз — одамлар раҳмат дейди. Экинни яншатиб қўйиб шеър ёзсангиз, бировага малол келмайди. Шундай эмасми?!

А. МЕЛИБОВЕВ

XX аср ўзбек адабиёти

Абдулла Қодирий «Ўткан кунлар» романининг сўзбошида «...халқимизни шу замоннинг «Тоҳир ва Зухра»лари, «Чор дарвеш»лари, «Фарҳод ва Ширин» ва «Баҳромгўр»лари билан таърифлашга ўзимда мажбурият ҳис этамиз», дея таъкидлайди.

«БИР ИШҚ ҲАМ ЧИН БИР ИШҚ»

Отабек ҳам, Кумуш ҳам айна бир дақиқада ишқ дарида мубтало бўлади. Икки қалб ҳам бир ондан бошлаб севишга боғланади.

бу дардларнинг давоси не — ёлғиз Худода аён! Бундай ҳолатда ошқ ва машуқа қалбдаги озуни рўёбга чиқариши — висол тантанаси имкон сарҳадидан фотда узокдаги бир қарса бўлиб туюлади.

Муртазо ҚАРШИБЎЙ

ИШҚНИНГ МЎҶИЗАЛАРИ

изхорию ундан кейин юз берадиган ишқий саргузашлар-сиз), унчиси бир шавх висолга висолга етишув, исломий ахлоқ нуқтаи назарида қаралса, жуда табиий бўлиб туюлади.

Ислом фалсафасида кишининг амали унинг ниятига яраша бўлиши, барча хатти-ҳаракат кўнгил истагига боғлиқ экани таъкидланади.

Асарда Отабекнинг иштироблари анча ошқора тасвир этилади. У кечасио кундузи ноғох кўриб қолгани маълумий ҳолати билан яшаётганини ўқувчи сезиб туради.

тибис суратда) тўзгиган). ўю хаёлида мудом ўша манзара — ариқ бўйини чамалаб турган хушсурат йигит, унинг оташ нигоҳлари («...тимкара кўзлари бир нуқтага тиккилган-да, нимадир бир нарсани кўрган каби... қоп-қора қамон, ўтиб кеткан нафис, қийғи қошлари чимирилган-да, нимадир бир нарсани кўрган каби...»).

«АЙЛАГИЛ ЖОНДИН ЖУДО...» Хайратларни хижати шундаки, қахрамонлар ҳаётидаги энг иштиробли воқеалар исломий мантқ асосида келиб, исломий мантқ асосида ечим топади.

Аён бўлмакдаки, ишқнинг «таширфи» Кумуш учун ҳам байрам эмас, балки азоб, синов. Эндигина ўн етти ўшини қоралаган қизнинг қалбидан шу қадар зиддиятли, шу қадар «оташин» иштироблар...

кўнгил иштироблари парда ортида сақланади. Бу сир фақат тўй кечасида, Отабек ва Кумушнинг ўртасидаги муносабатлар шаръий қоида — эр-хотинлик тусини олган, ошқор этилади.

«Пучук хотин» Кумушбибога Отабек номидан сохта таъдиқ хатини келтириб беради. Отабек кўтидорнинг уйдан бадарга қилинади.

«Отабекке гурури!» андишали йигит кўтидорнинг қоршига зинҳор бош эгиб бормаслиги ҳам, бошқа бирондан ёрдам сўраб дардини ошқор этмаслиги ҳам турган гап эди.

«Пучук хотин» Кумушбибога Отабек номидан сохта таъдиқ хатини келтириб беради. Отабек кўтидорнинг уйдан бадарга қилинади.

«Отабекке гурури!» андишали йигит кўтидорнинг қоршига зинҳор бош эгиб бормаслиги ҳам, бошқа бирондан ёрдам сўраб дардини ошқор этмаслиги ҳам турган гап эди.

«Отабекке гурури!» андишали йигит кўтидорнинг қоршига зинҳор бош эгиб бормаслиги ҳам, бошқа бирондан ёрдам сўраб дардини ошқор этмаслиги ҳам турган гап эди.

«Бир ишқ ҳам чин бир ишқ» Отабек ҳам, Кумуш ҳам айна бир дақиқада ишқ дарида мубтало бўлади.

«Бир ишқ ҳам чин бир ишқ» Отабек ҳам, Кумуш ҳам айна бир дақиқада ишқ дарида мубтало бўлади.

«Бир ишқ ҳам чин бир ишқ» Отабек ҳам, Кумуш ҳам айна бир дақиқада ишқ дарида мубтало бўлади.

«Бир ишқ ҳам чин бир ишқ» Отабек ҳам, Кумуш ҳам айна бир дақиқада ишқ дарида мубтало бўлади.

«Бир ишқ ҳам чин бир ишқ» Отабек ҳам, Кумуш ҳам айна бир дақиқада ишқ дарида мубтало бўлади.

«Бир ишқ ҳам чин бир ишқ» Отабек ҳам, Кумуш ҳам айна бир дақиқада ишқ дарида мубтало бўлади.

Фурқатни Англаш

Тақдирнинг Фурқат билан боғлиқ сир-синоатини, унинг шоир сифатидаги бетакрор салоҳиятини юракдан хис қилган замонадошларимиз ҳам бор.

«Бир ишқ ҳам чин бир ишқ» Отабек ҳам, Кумуш ҳам айна бир дақиқада ишқ дарида мубтало бўлади.

«Бир ишқ ҳам чин бир ишқ» Отабек ҳам, Кумуш ҳам айна бир дақиқада ишқ дарида мубтало бўлади.

«Бир ишқ ҳам чин бир ишқ» Отабек ҳам, Кумуш ҳам айна бир дақиқада ишқ дарида мубтало бўлади.

«Бир ишқ ҳам чин бир ишқ» Отабек ҳам, Кумуш ҳам айна бир дақиқада ишқ дарида мубтало бўлади.

«Бир ишқ ҳам чин бир ишқ» Отабек ҳам, Кумуш ҳам айна бир дақиқада ишқ дарида мубтало бўлади.

«Бир ишқ ҳам чин бир ишқ» Отабек ҳам, Кумуш ҳам айна бир дақиқада ишқ дарида мубтало бўлади.

«Бир ишқ ҳам чин бир ишқ» Отабек ҳам, Кумуш ҳам айна бир дақиқада ишқ дарида мубтало бўлади.

«Бир ишқ ҳам чин бир ишқ» Отабек ҳам, Кумуш ҳам айна бир дақиқада ишқ дарида мубтало бўлади.

Шайх Муҳаммад Содиқ Муҳаммад Юсуф

Рассом Н. Кўзибоев. «Абдулла Қодирий оиласи»

Атоқли олим ва журналист Закий Валидий Тўғон ўзбек илмий ва адабий жамоатчилиги орасида кенг шуҳрат ёйган сотдир. Унинг «Бугунги турк эли, Туркистон ва яқин тарихи» асари кўпгина мутахассислар учун таниш.

Шоирлик тахаллуси Чўлпон исмила машҳур бўлган Абдулҳамид бой бир савдогар Сулаймон оғанинг ўғлидир. 1897 йилда Андижонда туғилган, мадраса таҳсилдан сўнг русча ўрганган. Кейинги даврларда Маск-вада адабиёт ва санъат институти ёқуд академиксида да тахсил этган.

Закий Валидий Тўғон АБУҲАМИД СУЛАЙМОН Чўлпон

ган шеърлари Тошкентда босилмишдир. У буларда 1920—1923 йиллардаги миллий кураш замонида юз берган умидлари, уруш иштиробларини ва ўзининг истиқболга боқшини акс эттиради.

Йўлимизда чўллар, сувлар, денгизлар, Бош учини таниб бўлмаслик излар. Шу изларни босиб, денгизлар кечиб, Буоқ амал билан борамиз бизлар.

Бақирғучи, ўқирғучи бир товуш, Ботирларнинг ҳор сўраган товушидир. Йикиттуғчи, ағдарғучи, яқиндаги зўр кураш бошидир.

Эй тутқунлар... эй эзилган Эй қиналган йўқсил эллар Эй умидсиз, эй қизилган Дор олдида... оппоқ диллар

Зиёвуддин МАНСУР

РИВОЯТ

Билолмасдан нимада сири
Ахли жаннат ўй сурар эмиш:
Жаннат пайдо бўлгандан бери
Икки сўри бўш турар эмиш.

Атрофлари одам билан банд,
Хар сўрига бор эмиш эга,
Энг ганчдор,
Энг сўлим,
Энг баланд

Икки сўри бўш турар нега?..
Бу саволга жавоб йўқ ҳамон,
Ахли жаннат ҳайратда ҳануз.

Ўтиб қанча давр ва замон,
Турармиш кўш сўри эгасиз.
Шу ривоят бўлиб баҳона
Китоб титиб кўргач бердим тан.

ХАҚҚАЙИ
ДҮСҲУММА

Дерлар қишнинг эрта келмоғи
Эрта келгай зоглардан аён.
Эртангиз хуш-нохуш бўлмоғи
Бугун кечган чоғлардан аён.

Синаб ёшлик сабрим, саботим.
Оғулаиб ширин ҳаётим.
Ҳақиқат деб топган бисотим,
Кўнглимдаги доғлардан аён.

Хасрат қилиб сен ҳам бир олам,
Ғамларимга қўшмагин алам.
Ҳақгўй дўстим, сенинг ҳолинг ҳам
Сочингдаги оқлардан аён.

Бас, эй кўнглим, қилмайин парво.
Чўққиларга талпин доимо.
Чунки борлик фақат мусаффо
Кўринаркан тоғлардан аён.

СЕН БОРСАНКИ...

Сен шунчаки бир қиз бўлсайдинг,
Шунчаки бир гулноз бўлсайдинг,
Бирон қиз-ла эгиз бўлсайдинг,

Юрмасимдим шунчалар куйиб...

Паривашим, ипак юзлгим,
Мислсизим, турнақўзлгим,
Ўзга эмас танҳо ўзлгим,
Қолмаганман бекорга суйиб.

Сенга меҳр кўйганим боис,
Чин юракдан суйганим боис,
Суйганимдан куйганим боис
Гоҳ кетарман жонимдан тўйиб...

Йўлингга кўз тутиб яшарман,
Ситамларга чидаб яшарман.
Ошиқ бурчин ўтаб яшарман
Ёмонингни яхшига йўйиб.

Сени ҳар гал ўйлаганим пайт
Яралади ўтли-ўтли байт.
Сен илоҳий илҳоммисан, айт,
Эй, ишваси, нози фаройиб?!

Сен туфайли, жоним, мабодо
Хонумондан бўлсам мосуво
Зарра қайғу чекмасман асло,
Сен борсанки, кетурман бойиб.

ЗАМОНОСОЗ

У қай даврада нутқ этмасин ирод,
Даҳрийёна фикр билдирар эди.
Серсоқол пролетар доҳийларидан
Тинмайин ибора келтирар эди.

Бугун ўша сохта даҳрийлик сўнди,
У ҳам воз кечди ўз фикрин баридан.
Яъни кўчирмалар келтирар энди
Мухаммад Пайгамбар ҳадисларидан...

Сотим АВАЗ

СИЗА ТОНГЛАРДА
ОРОЙИШ

Сиза мингта ҳабиб эмди
маним бир учқуним бўлмас,
Менга мингта рақиб эмди
айтурга бир ганим бўлмас.

Сиза тонгларда оройиш,
сиза тунларда осойиш,
Менга айёмки фармойиш,
маломатдин тиним бўлмас.

Сиза диллар асир ҳар зум
парвоналар фарах анжум,
Менга, ҳаттоки ўз кўнглум,
бир лаҳза тутқуним бўлмас.

Сиза омад тушиб чўкка,
бисотини тутдай тўккай,
Менинг оҳим етиб кўкка,
садоларсиз қуним бўлмас.

Сиза умри калон етгай
ва бахтдан соябон етгай,
Менинг руҳим дуо этгай,
агарчанд ҳеч уним бўлмас.

Кўнгли, ўйнаб бўлдинг,
ҳакам бўл энди,
Мухаббат мулкида рақам
бўл энди.

Сен кимнинг орзусин бажо этмадинг,
Ўзинг ўзинг учун одам бўл энди.

Эрқдин не гўзалдир, эрқдин не устун,
Эрқислардин эркин олам бўл энди.

Вафоким, йўлинда юз жафо кўрдинг,
Адолат илгинда қалам бўл энди.

Кўклардин илм истаб орифдек сокин
Бору йўқлигингдин беғам бўл энди.

Асли сен эрурсан жон деган хилқат,
Рухим ҳам ўзинг бўл, танам бўл энди

Кўнгли, сен келажак орзусидасен,
Аввало бугун бўл, шу дам бўл энди.

Бир маҳбубаи тоза қани,
Сарв қаду сарв ноза қани?

Не гамдир тутилар гуфтори,
Ул лутфи беандоза қани?

Умидким кўйида шом ўлди,
Келгани зулф ёза қани?

Бир бора пок илгидин тутуб,
Қолсайдим ақлдин оза, қани.

Ҳар неки келдилар — омонат,
Қолгуси ул ҳамроза қани?

Бу ёлғуз кўнглини ёзурга
Хуш маъво, хуш соза қани?

Бедард ёралардин бир замон,
Қочмоққа бир дарвоза қани?

Мухаббат овози жисму жондау
Ул жонбахш, ул овоза қани?!

МАХАББАТ

Кўзларингни дарёга менгзаб,
Унда чўкмоқ истаганимда,
киприкларинг тиканли симлардай
кўкрагимдан итаришди нечун?!

Сочининг савдоси тушди...
С. МАХКАМОВ сурат лавҳаси

Наҳот кўрксанг,
Шундай кўз билан
ўзинг учун кичик
гуноҳдан?
Балки, менга
шафқат қиларсан,
рахминг зулмлигини билмасдан.

Ахир ҳар кун
баднафс кимсалар
нигоҳлари ичра қўлмакка
такрор-такрор
ийқилаверишдан,
Минг бора афзалдир
Кўзингга сингмоқ!

Шунда ҳеч бўлмаса,
бир кунмас бир кун,
Кўзларингни забт этган гаввос,
кўнглинг садафлари ичидан
Мени бир дур каби
топиб оларди.

Билмам,
Нечанчи бор очилиши бу,
мен севган гўзаллар —
атиргулларнинг.

Очилмоққа
бунча шошилмоқликдин,
асролмадим
булбул бўлиб уларни.

Асролмадим,
минг жадал бирла
қўкка салчиб кетди
не алвон ранглар.
Бу лоқайд очунда
гуллар ўрнида
қотган парвоналар,
оғир жаранглар.

Неча йилки,
энди ҳар баҳор
атиргуллар учун
кўзим озурда.

Табиат,
кўнглини бунча қийнарсан,
муҳаббат қисматин
гулга ёзурда!

ОХИРИ, ҚОЯ УСТИГА ТИРМАШИБ ЧИҚИБ
ОЛДИК. Овқ-қулимизда мажол куриганди.
Сийрак ўт-уланлар устига ҳарсиллаб қузилдик.
Бир неча кундан бери жағи-жағига тегмай,
хайвонот дунёси ҳақидаги ўзининг илмий на-
зариялари билан гаранг қилган ҳамроҳим —
пойтахтлик профессорнинг ҳам аллақачон са-
си ўчғанди. У кирчил, кенг айвонли шляпаси-
ни гоҳ қийиб, гоҳ қўлига олиб ёлпирар, бир
инқиллаб, бир «уф-ф» тортиб белларини, овқ-
ларини ўқалар эди. Мен коржоманинг чунта-
ғини сийраёт ортиб туттадим. Ютоқиб-ютоқиб
бир-икки дуд тортич, баданларимдаги зирқо-
раш андак босилиб, чарчогим қувилгандек бўл-
ди.

Биз сулайиб ётган ердан теварак-атроф яқ-
қол қуриниб турарди. Бир-бирига елка тутган
тоғлар, қоялар, чувалашиб кетган сийрак ар-
чазорлар, кенг, тор даралар шундоққина кўл
узатсак етадигандек эди. Кун бётар томондаги
ялангликда жимир-жимир оқиб ётган сой,
сой бўйидаги тоғ овулининг пасткам, тошқо-
лоқ уйлари элас-элас кузга ташланади.

Мени мудроқ боса бошлади. Баҳор кўйи-
нинг илқ тафти баданларимга мойдек ёқиб,
тобора ланжлгим ошиб борарди. Профессор
қулларини ёстик қилиб, шляпасини кузига қоп-
лаган куйи чинакамга пинакка кетганди. Бир
пайт шундоққина биқинимизда тошларнинг
шақир-шуқирдан икковимиз ҳам баробар чў-
чиб уғирилдик.

Ун-ун беш қадам нарида ноёна буйи, усьқ
сочлари тўзғин, йигирма беш ёшлар чамаси-
даги бир йигит қадалиб тикилиб турарди. Уни-
нг эғидаги эски пахталик камзул, белини си-
риб турган асқарна камар, елкасидаги қушо-
ғиз милтик, бекиштир, ҳув, қилорлардаги пар-
тизанларни эслатиб юборар эди.

— Кимсизлар? — деб суради, ў аллақандай
дағал овозда.
— Партизанлар, — дедим энсам қотиб.

Йигит қўпол кирза этигини судраб босган-
ча биз томон юрди. Шундоққина тепамизга
келган, яна қоққан қозикдек туриб қолди. Про-
фессор, диққати ошиб, аччиғаммо оҳангда.

— Муборак қўлингизни би-ир ушлаб қўйсак,
— дедида нозик, луппи қулларини тепасидаги
«қозик» томон узатди.
Йигит саломлашиб эндигина эсига тушиб
қолгандай, шоша-пиша биз билан қўл бериб
қуришишга тушди. Мен унинг рапидадек, да-
ғал қафтига кафт босар эканман, мулозамат
юзасидан илжайиб қўйдим. Лекин нотаниш йи-
гит илжайишди. Милтигини елкасидан қулига
сидириб олиб, енимиздаги гади-буди-р харса-
нга орқасини қўяркан, гоҳ менга, гоҳ профес-
сорга қадалиб-қадалиб тикилишда давом этди.
Ошиқ гап, унинг ўткир нигоҳлари тоб бериш
қийин эди. Шунинг учун ҳам биз беихтиёр ку-
зимизни дуч келган томон опқорардик. Энг ға-
латиси, икковимиз ҳам узатилган овқларимиз-
ни аллақачон йиғиштириб, ҳурматли бир зот
ҳузурида утиргандек ювощ тортиб қолгандик.

— Мен вилоят урмон ҳужалиги бошқармасини-
нг масъул ходими, — дедим гуё шафқат сураёт-
ган тутқундай, — бу киши эса... катта олим,
пойтахтдан келган...

Нотаниш йигит андак мулоимлашган қиёфа-
да «маъқул» дегандек бош қўйди. Бироқ,
назаримда «урмон ҳужалиги»дан бошқа ҳеч ва-
қога тушунмади, шу сабаб менга синовчан тики-
либ:

— Меҳмонсизлар? — деб суради.

Мен қандай жавоб берсам бу турки совуққа
ёқшини уйлаб пича чайналиб қолдим.

— Йўқ, — дедим, охири чинини айтишга бел
боғлаб, — катталар махсус топириқ билан юбо-
ришган. Шу атроф катта қуриқхона бўлади, биз
шарт-шароитни ургангани келдик.

Шурим қисди-ёв, йигит бир зум илгаридан
баттар чақнайиб тикилиб қолди, сўнг:
— Қуриқхона... — деди димогойдан масҳаро-
муз қулиб. — Кимдан нимани қуриқлайсизлар?

Мен, «ҳаммаси тушунарли-ку», деган маънода
елка учириб, мулоими табассум қилдим:
— Мен овчман, — деди йигит, сўнг яланглик
томон йағи билан ишора қилиб қўйди, — мана,
шу овулда яшайман...

Биз ҳали овулда бўлмаган эдик. Бироқ:
— Жа-а, зур жойлар экан, — дея профессор
ганни илб кетди, — одамлари ҳам оққўнги,
меҳмондуст...

Орага пича вақт ўнғайсизлик урнашди.
— Сизлар шахарликсизлар-а? — деб сураб
қолди, ногоҳ, овчи йигит, алланечук сергакланиб.
Биз эҳтиёткорона бош ирғаб қўйдик. Овчи йи-
гит ерга уйчан тикилди, назаримда, унинг ўткир
қузулари маънос тортиб қолгандай бўлди.

— Отамни шахарликлар улдирган, — деди у
пичирлаб.

— Йў-е, қандай қилиб? — сурадим астойдил
ажабланиб.

Профессор ҳам қузуларини айбдорона пирпи-
ратганча овчига юзланди:
— Йў-е, қандай қилиб?
— Овчи йигит қул сийлаб:
— Э, бу узун дoston, — деб қўйди. Бироқ,
уша «узун doston»ни гапириб бергиси келатган-
ни юз-қуздан сезилиб турарди. Профессор ов-
чи йигитнинг қайфиятини дарров илғадди, шекли-
ли, яқинроқ суриштир:

— Агар малол келмаса... айтиб беринг, — деб
мингирлади.

Овчи йигит хурсиниб бош қайлади. Сўнг, не-
гадир, бизга эмас, гоҳ омонга, гоҳ овчи ости-
даги тошларга термулиб, узига узга сузлагандай
уша «узун doston»ни бошлади...

ОТАМ БУЙИ ИККИ ҚУЛОЧ, қурғошиндан
қуюлгандай қоруви, қуоқ, қизғиш соқоли яра-
шиқли, сергайрат овчи одам эди. У учиб бо-
раветган қушинг қуздан ура оладиган мерган
булган, десам балки ишонмасиз. Лекин ову-
лимизда ҳамма бунга иқроқ. Отамнинг ўткир
қузуларига ташланиб қолмаслик учун менман,
деган йиртқич жондорлар ҳам қочиб-пусиб
юурди. Хувв, кун чикарга қаранг, тушида бу-

лутлар чодирдай тушалиб ётган оқ қалпоқли чўқ-
қиларни қураясизми, отамнинг пойи-қадими ҳат-
то уша ерларга ҳам етган, уша одамбормас қоя-
ларда ҳам ўктам овози жаранглаган, энди бу те-
варакни қуя берасиз...

Мен беш қиз ичида ёлғуз уғил эдим. Бироқ
отам ҳеч қачон эрқалатмас, керак бўлса, тез-тез
калтақлаб таъзиримини бериб турарди. Лекин ба-
рибир отамни жуда яхши қурадим. Эсимни та-
ниб, сонга қирган ёшимдан бошлаб отам мени
ҳам тез-тез овга эргаштириб чиқадиган бўлиб
қолди.

Кунлар шу зайил ором утиб борарди. Қутил-
маганда бошимизга мусибат тушди. Адаммасам
уша кезлар ун саккизи қоралаб қолганди. Қор-
ли, буронли баҳор кунларининг бирини хонадо-
нимизга қурғулук дориди. Вақт пешиндан оққан
махал эди. Мен довлида терлаб қор кураб ётар-
дим. Бир пайт оғил тарафда боғлиқ ётган ити-
миз ирғишлаб вовуллаб кетди. Сергакланиб,
ярим очқ ёғоч дарвоза томон ўгурилдим. У ер-
да икки нотаниш — бири урта яшар одам, бири
менга тенгқур ўспирин қуничибгина турширди.
Уст-бошларидати кимматбаҳо, пурим қийимлари
уларнинг шахарликлар эканидан дарак берарди.
Шу орада бог тарафдан отам чўчиб келиб улар
билан қуришди, уйга таклиф қилди. Меҳмон ама-
ки отам ортидан уй томон юра туриб мен бил-
лан ҳам ипакек эчкилиб саломлашди. Сўнг, қул-
тиғидаги қапайган ҳалтасини қўлимга тутқазди-
да: «Буни, ичкарига олиб қиринг, жиян» деб шип-
шиди. Ҳар хил ширимликлар, бир-икки қатлам
авлларроп мато буй қурсатиб турган бу халта
уларнинг совға-саломи эканлигини пайқадим. Ам-
мо, халта қулмидан сирғалиб тушиб кетишига э-
зо қолди. Ахир, анови меҳмон болага беихтиёр ан-
грайиб қолгандимда. Ранги оппоқ, озгин, қизлар-
никидек шахло, қоп-қора қузулари чўқур-чўқур
ботган, юпка лаб, дунгнешеона бу оғайни, ҳайнаҳой,
касал эди. Қалласи ўз ҳолича тинмай тебраниб
турарди. Орадан кўп ўтмай, меҳмонлар билан гу-
рунқ чоғи, уларнинг ота-болалиги, йигитчининг
чиндан-да дардмандлиги, ҳатто тилдан қолганли-
ги ойдаи ойдин бўлди.

Уша кен қуноқ учун бир эчки сўйилиб, қозон-
га солиниди, чоғроққина меҳмонхонамизга қалин
қурпалар тушалиб, қўндан бери олов қурмаган
печига арча утин қўйилди, ишқилиб, узоқ шаҳар-
дан гангиб кеп қолган меҳмонларнинг исзати
хойига қўйилди.

Ҳа, шу оқшом уйимизга чинакам бир бегона
руҳ, бегона об-хаво кириб келганди. Меҳмонхо-
намиз ота-боладан ақийётган, бизнинг димоқлар-
га ҳали ёт булган, аллақандай ўткир атир хиди-
га бўкиб кетди. Мен чой қўйиб узатиб утирар-
канман, меҳмонларни зимдан кузатиб-кузатиб
олардим. Улар тошқолоқ деворлари гади-буди-р,
пастақина уйимизга, бурчақда остиқлик қора чи-
роқнинг хира йўригига қуноқламай, бесаранжом
ўтиришарди. Касал була, хумдай қалласи теб-
ранган куйи,гоҳ чирсиллаб ёнаётган оловни, гоҳ чи-
роқ шуъласида аксланаётган сояларимизни ан-
грайиб-анграйиб кузатар, онда-сонда, отамнинг
юзидати, бир пайтлар айиқ билан олишувдан

қолган чандиққа қурқа-пуса қуз ташлаб оларди.
Отаси эса, гуё, тинчлантириқмоқчидай, тез-тез уни-
нг нозик, оппоқ қулларини силаб-силаб қуярди.
Назаримда, шундай кезлар, меҳмон амакининг оқ
оралаган сийрак сочлари баттар оқариб, салки
қош-қабқоқлари, лаб-лунжи тагин осилиб кетган-
дай туолди. У гоҳ ёнбошлаб, гоҳ чордона қуриб,
отам билан суҳбатлашар, ўзини далли-ғулли қур-
сатишга тиришар, аммо, ҳаёллари паришон эди.
Мен унинг узундан узоқ гап-сузларидан катта
бир идоранинг ҳужайини эканини, бир ташвиш
сабаб тоғу тошларга қадам босганини арағ ан-
ладим. Улар аввал овулимизни, сўнгра уйимиз-
ни топгунча хуб қийналишибди. Машиналари бу
ёқларга юрломай, уни овулдан ўн чакирим нари-
даги геологлар қуналғасида қолдиришганмиш.
Бир оқсоқ чўпоннинг қумаги билан бизникини

сабабини ҳеч ким аниқ айтиб беролмаганмиш.
Биров, уша эм дори меъёридан ортиб ётган де-
са, яна аллакми, бола қаттиқ қурқан, игна но-
зик асаб-тўқималарини зарарлантирган, дея ба-
шорат қилибди.
— Даво истаб бормаган жойимиз қолмади, —
деди меҳмон амаки қоп-қора дераза томон хо-
муш тикилиб. — Не-не профессорларнинг,
азайимхон табибларнинг оstonасига бош урдик,
афсус...ҳеч наф йўқ. Яқинда бир табибга учра-
шиб ичимиз сал вришди, овчи тоға. У кишини-
нг гапига қараганда, бундай касалларнинг беш-
толовини ҳеч қурмагандай тузатиб юборган экан.
«Қурқманлар, айтганларини оқизмай-томизмай
бажарсаларинг, болангиз булбулдай сайраб ке-
тади», деяпти у...

Болангиз касалига худди айбдордай бош эгиб,
қобоқ уюб ўтирган отамга жон кирди:
— Хуш-хуш... — деди у, — нима қилиш керак
экан?
Меҳмон амаки пича жим қолди. Нозик, ингич-
ка бармоқлари билан сийрак сочларини тароқ-
лай-тароқлай, отамга жавдираб тикилди:
— Энди... бу ёғи сизга ҳам боғлиқ, овчи то-
ға, — унинг товуши тобора титраб чиқарди. —
Болага тирик бурининг иссиқ қонидан ичириш,
терисини шилиб устига ёлпиритириш керак экан...
— шундай дея дағ-дағ қалтираветган қулларини
отам томон илтиқози қузиб, тагин хирқиради.
— «Йўқ», деманг, жон овчи тоға, доврүгингизни
эшитиб, атай сизни излаб келдик, ула-ўлгунча
хизматингизда буламан...

Отам оғир сулиш олиб, хивл қаддини тикла-
ди. Хонага оғир жимлик чўқди. Бурчақдаги мил-
тирабгина турган чироқ баттар хира торгандай
бўлди. Бу орада меҳмон бола естиққа ёнбошлаб
пинакка кетганди.

— Бурини тирик тутиш қийин, — деди отам
паст, хотиржам овозда.
— Ярадори ҳам булаверарди, — деб шоша-пи-
ша гапга қуш солди меҳмон амаки. — Табибдан
сураганман, ярадори ҳам булаверарди, ишқилиб,
жонни чиқмаган, қони иссиқ бўлса, бас...
— Ярадор қилиш ҳам қийин, — деди отам то-
бора тундлашиб. — Бури жуда зийрак ҳайвон.

Лукмон БҮРИХОН
ОВЧИ ҚИСМАТИ
Ҳикоя

Расом устaxonасида

БИРИНЧИ СЎЗ

Рангасвир устаси Баҳодир Жалолни бутун дунё таниди, десам, янглишарман, аммо жаҳоннинг ярми десам ҳақим кетади.
Биз ҳали Бенковда уқиб юрган талабалар йилларимизда ўзбек тасвирий санъатига кучли бир тўлқин кириб келдики, булар Баҳодир Жалолов, Алишер Мирзаев, Жавлон Умарбеков, Шухрат Абдурашидов ва уларнинг тенгдошлари эдилар. Баҳодир Жалолни уша, елкаси оша дунёга қараб турган автопортретидан, Алишер Мирзаевни «Туй», Шухрат Абдурашидовни «Болаликнинг сунги куни», Жавлон Умарбековни «Куй» каби асарларидан бошлаб кўз олдимишга келтирамиз.
Сўз Баҳодир Жалол ижоди ҳақида борар экан, рангасвирнинг бу улкан устаси бизни аввало қатор гузал портретлари билан хайратга солган. Масалан, кинорежиссёр Комил Ерматов портретини олайлик. Тасвирда улкан кино устаси оқ кийимда, қўлида сигарет, енгил кўча креслода утиргачна, қандайдир воқеалики диққат билан кузатмоқда. Картинанинг ўнг томонида кучли ёриткич — софет. Қаҳрамон томошабинга гўё бемаълот утиргандай туюлса-да, аслида кучли ички ҳаракатда. Гўё улуг режиссёр ҳозир урдан туриб кетадигандай, қаршида содир бўлаётган воқеага муносабат билдирадигандай...

Устанинг ижоди аввалда яратилган портретларга хос муҳим бир хусусият картинадаги ҳаводир. Яъни томошабин Комил Ерматов портретига нигоҳ ташлар экан, қаҳрамон қараб турган томонда унинг ижодида маусуб киноленталарни ҳам кўз ўнгига келтиради.
Худди шу қамровни унинг уста-куллоб «Муҳиддин Раҳимов» асаридан ҳам кўриш мумкин. Уста-куллоб қўлидаги беэзқ бериб турган лагани олис утириш рамизи бўлиши кенглик — ҳаво билан уйғуналишиб кетади, сополозлиқнинг улмас санъатлардан бири эканлигига ишора тариқда у утилмиши, келажакки — қатъий назар, томошабин ҳис-туйғусига ҳавола этилган, Олис уфда тасвирланган хумга бориб тақалади. Аммо расом уфқда ҳам аниқ чегара қўймайди, кенглик — ҳаво томошабин нигоҳини яна чексизликка чорлайди.
Биз уста Баҳодир Жалол ижодида мансуб куллуб портретларда сокин утирган қаҳрамоннинг ички кучли ҳаракат

уйғун жойлаштириш, юксак профессионал классик услуб ва ниҳоят теран мазмун билан танишар эканман, бир нарсаси имоним қиммат бўлдики, булардан биттасининг илмий таҳлилини ҳам битта мақолага ситдириш мумкин эмас. Шу боис уста ижодини урганниш жараёнида олган таассуротларим билан чекланмоқчиман.
Уста Баҳодир Жалол халқимизнинг ҳам шуқ, ҳам буқ фарзандларидан биридир. Ис-

лардан бирини эгаллаб келавтган Петербурғ Бадий Академиясида таҳсил олди. Яна шуни айтиш жоизки, кимки қўлига қилқалам тутиб, тасвирий санъат оламига кирар экан, Европа классик расомлари яратган асарларга асосланган ўқув қўлланмалари бўйича таълим олади.
Реалистик тасвирий санъат асослари бизга асосан Европадан келгани учун, бадий мактабларимизни тамомлаган расомлар шарқ адабиёти ва

зод образлари яратилган нобэб деворий суратларда курамиз.
Шу ўринда устанинг пойтахтимиздаги тарих музейи ички деворига ишланган сунгги йирик деворий асари — «Абадият гўмбаз остида» хуусида тўхталиб ўтсак. Суратнинг мазмуни ва бадий хусусиятлари таҳлилни қўйиб турсак-да, асардаги йигирмага яқин фигуралар ҳақида сўз юритсак. Бу суратдаги қаҳрамонларнинг асосий қисмини бор бўйи билан ишланган, тўғалланган ахлит портрет деб оладиган бўлсак, жами битта расом ижоди давомида яратган портретлар сонига тенгласан деб қўлайлик. Агар устанинг барча деворий суратлари қаҳрамонлари йигирмага назарда тутадиган бўлсак, у кишини БУЮК МЕҲНАТКАШ деб аташ мумкин.

Аллоҳ устанинг бахтини бутун яратган экан. У кишининг аҳли авлари Галляхоним нафақат меҳр-оқибатли рафика, балки деворий суратларнинг математик ҳисоби ва тизимларини яратди. Шу кишининг, устанинг ижодида оид барча ҳужжатлар, видеотасвир, слайдлар, оқ-қора суратлар картотекасини мукамал тўзиб чиққанлар ва ҳамиша тартибда сақлайдилар. Баҳодир ака рафикалари билан икки фарзанди тарбиялаб, ояғи этказдилар. Қўзлари Ойдин ва Гузал ҳам ижод йўлини танлашди. Ойдин Англияда тахсил олмоқда. Кичинги тунислик йигит билан турмуш қуриб, куёвнинг ватайига жўнаб кетди. Шарқона тарбия олган фарзандлар падари бузуқворларни ҳамда волидаи муҳтарамаларни доимо иззат-аҳтиром билан йўқлаб турадилар.

МАЪНАВИЙ КАМОЛОТ МЕЗОНИ

Мустақил Ўзбекистонимизга баркамол авлод керак, маънавий етук, фозил ва қомил фарзандлар зарур. Бу — замон талаби, бу ҳаёт эҳтиёждир. Ана шу мақсадда Президентимиз ва ҳукуматимиз ўз меҳрибонлиги, ғамхўрлигини намоён этмоқда. «Таълим ҳақидаги қонун», «Қадрлар тайёрлаш миллий Дастури», «Академик лицейлар ва касб-хўнар коллежларини ташкил этиш ва уларнинг фаолиятини бошқариш тўғрисида», «Республикада мусикий таълимни, маданият ва санъат ўқув юртлири фаолиятини яхшилаш тўғрисида» Фармон ва қарорлар қабул қилинганлиги ана шундан далолат бериб турибди.
Навроз байрами кунлари Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Ўзбекистон театр санъатини ривожлантириш тўғрисида»ги Фармонининг эълон қилиниши нафақат маданият, санъат арборлари, биз, илм-фан намойендлари, олий ва ўрта таълим тизими ходимларини ҳам қувонтириб юборди. Фармонда кўйилган талаб, вазифалар бевосита бизга ҳам дахлдор, зиммамизга катта масъулият юклайди. Айниқса, «Иқтидорли ёшларни излаб топиш ва малакали мухтаassis қадрлар тайёрлашда олий ва ўрта махсус ўқув юртлирига яқиндан ёрдам бериш» масаласи кун тартибига ўз вақтида қўйилди.
«Ўзбекистон театр санъатини ривожлантириш тўғрисида»ги Фармон — тарихий ҳужжатга айланганлиги, санъатсевар халқимиз маънавий ҳаётда қувончи ва наъбат қилишига ишонимиз. Унда «Тошкент Давлат санъат институти негизида драма, мусикали театр, кўғирчоқ театри, кино, телерадио, сахна расомлиги, санъат бўйича мута-лар тайёрлаш кенгайтириш бини жаҳон даражасига кўтариш чора-тадбирларини кўриш» кераклиги алоҳида таъкидланганлиги айни мудоаодир.
Ёшларимизни, айниқса, талаба ўқувчиларимизнинг эстетик дидини устириш, қадриятлар, халқ удувларини севиш, ақдоқларимиз бой меросини урганниш, хорижий ва ҳозирги замон маданияти, санъати ва адабиёти ютуқларини узлаштириш, шу йул билан маънавий камол топтириш — энг долзарб вазифаларимиздандир. Ёш замондошларимизнинг ўзлари танлаган мутахассисликларини мукамал эгаллашлари билан бирга, уларга адабиёт, санъатни севиш қўниқмаларини беришни турмуш тақозо этмоқда. Қатор олий ва ўрта ўқув юртлирида ҳаваскорлик жамоалари ишлаб турибди, адабий-бадий тугараклар, театр студиялари, санъат бирлашмалари, ижодкорлар клублари очилди, иқтидорли талабалар маънавий ва моддий жиҳатдан қўллаб-қувватланмоқда. Хуусан, бизнинг Техника Давлат университетимизда талабаларнинг маънавий дунёсини бойитиш мақсадида бир неча ижобий ишлар амалга оширилмоқда. Университетимиз жаҳоннинг тараққиқ этган қатор мамлакатлари университетлари билан илмий алоқаларни ўрнатган, улар билан илмий тадқиқотлар юзасидан шартномалар тузганмиш, унинг ижобий натижаларини қўриб турибмиш.
Таниқли ўзбек адиллари, бастакорлари, театр арборлари билан мунтазам учрашувлар бўлиб туради, улар жамоамизнинг азиз меҳмонларига айлиниб қолишган. Айниқса, Ҳамза номли Ўзбек Давлат академик театри, Абрур Ҳидоятлов номли драма театри, Муқимий номли Ўзбек давлат мусикий драма театри жамоалари билан ижодий ҳамкорлигимиз яхши йўлга қўйилган. Университет профессор-ўқитувчилари, талаба ёшлар мазкур санъат қошоналари саҳналарига қўйилган барча спектакллари бориб кўришни қанда қўймайдилар. Таниқли ўзбек театри арборлари Ёқуб Аҳмедов, Баҳодир Йўлдошев, Сергей Каприеловлардан бадий жамоаларимизга курсаттаётган амалий ёрдамларидан манумниш. Хуусан, режиссёр С. Каприелов томонидан саҳналаштирилган, талабалар йжросида ижро этилган «Қувноқлар ва зўққолар»нинг чиқишлари санъат илхомларига маълул. Биз театр санъатини ривожлантириш ҳақидаги ғамхўрликка жаовобан, университетимизда халқ театрини қайтадан тиклашга, унда ўзбек халқ удувлари, анъаналарига бағишланган асарларни чет тилларда ўйнаб, хорижий мамлакатларга олиб чиқиб намоийш қилишга қарор этдик. Атоқли ва ардоқли режиссёр Баҳодир Йўлдошев бу хайрли саов ишга бош-қош бўлаётти: бизнинг ўш ижодий жамоамизни уш ўз ортилиги олади.
Шу боисдан ҳам йирик олий ўқув юртлирида талабаларнинг ҳаваскорлик театрлари бўлишини, уларни ҳар томонлама моддий ва маънавий жиҳатдан қўллаб-қувватлашни маъқуллаймам.

БУЮК МЕҲНАТКАШ

Рангасвир устаси Баҳодир Жалол портретида чизилар

теъдод бобида беназир бўлган бу расомнинг ранг ҳис қилиш қобилияти ҳам юксак. Композиция масаласи ҳам кўтилганидан зиёда. У кишига сўз бобида ҳам бахт қўлиб боқди. Санъатнинг барча жабҳаларида Россия таъбиқ этган йўналиш устуворлик қилиб турган бир даврда Чингиз Аҳмаровдек қалби, услуби, дунёқараш ширқона бир мусаввир яшаб, ижод қилдики, бу улуг инсон қанчадан-қанча расомларнинг юрагига миллий гурур урурларини қадлади. Баҳодир Жалолга ҳам ўз даврининг зўққо, зиёли шахси — Чингиз акага шогирд бўлиш бахти насиб этди. Чингиз аканинг, Рузи Чориевнинг маслаҳати билан Баҳодир Жалол жаҳон тасвирий санъати мактаблари орасида етакчи ўрин-

фалсафаси тарихидан беҳабар қолаверардилар. Аммо устоз мусаввир Чингиз Аҳмаров шогирдида Европа тасвирий санъати классик услубини чўқур урганниш барборида, шарқона урф-одатларга, фалсафамиз асосларига ҳам адабиётга чўқур назар ташлашни ўргатди.
Баҳодир Жалол Чингиз ака билан бўлган дилқаш субҳатлардан қаттиқ тазсирланиб, Алишер Навоий шерьятини, Фариддин Аттор тариқатини, Умар Хайём фалсафасини, Аҳмад Яссавий таълимоти, шарқ адабиётининг кеча ва бугунини урганнишга ҳаракат қилди. Биз бу интилли меваларини Умар Хайём, Амир Темури, Алишер Навоий, Мирзо Улугбек, Захриддин Муҳаммад Бобур, Камолдин Бех-

УЧИНЧИ СЎЗ

Бир воқеани ҳеч унутмайман. Институтнинг учинчи курсидан туртинчи курсига ўтдик. Гуруҳимиз талабалари Ёғи таътилда ишлаган суратларини Баҳодир акага навбат билан кўрсатаяптилар. Меннинг навбатим келди. Ёз давомида ишлаган ишларим фақат эксперементлардан иборат эди. Суратларни 8 ута яшил, 8 кўзи қамаштирадиган даражада ёрқин қизил, кук, пушти ранглари тозаланича, бир-бирига мўлжал араштирмай ишлатганман. Муволафа масаласи ҳам ҳаддан зиёд. Тасвирларни деворга қатор қилиб суяб қикдим, уюрганли ваҳм босади.
Баҳодир ака ҳар бир тасвирга зўққо қараб турдилар, индамай нигоҳини бошқасига қучирдилар. Орадан беш-ўн минутлар ўтди ҳамки, узи жимлар. Тамом, деб ўйладим ичимади. Ёқмади. Мендан расом чимқайди, шекилли. Ниҳоят, у киши менга қаради-лар-да, энди қардон қоғозга ишланган, қардоннинг умри қисқа. Энди фақат матога ишланган. Ҳар бир ишингиз бир асар бўлибди. Ўз услубингиз шаклланибди, дедилар.
Эҳтимол, ўз услубим пайдо бўла бошлагандир, эҳтимол, суратлардан бирортаси асар даражасига кўтарилгандир... Аммо мен узимни бирдан талаба эмас, ижодкор ҳис қилдим.
Бугунги кунга келиб моҳир уста, академик Баҳодир Жалол Тошкент давлат тасвирий санъат мактабига маҳобатли рангасвир устaxonасида бўлажақ расомларга таълим бермоқда. Бу устaxonада ўқиш бахти насиб этаётган

ИККИНЧИ СЎЗ

Мен устанинг унлаб деворий композицияларидаги ранг-қоролит, девор юзасида сюжетни ритмик гузал ва

«САВТ»НИ ҚАЧОН ТИНГЛАЙМИЗ?

«Утган кунлар» романида кўпчиликка таниш бўлган бир ўринни келтирмоқчимиз: «Дутор қуруққина йиғламас эди, балки бутун қонотни зирр эдтириб ва хаста юракларни дур сикитиб йиғлар эди...Отабек ортиқ чидаб туролмади-да, рўмоли билан қу-

кингина даврани тарқ этишди. Радио қарнайидан «давара расининг» шанги овози эшитилди: «Хурматли меҳмонлар, қариялар кетгани билан давраниз тугамайди. Уйин эрта-лабчага давом этади! Қани, даврага сандоқлар чиксин!» Унинг гапини маъқуловчи қийқириллар янграйди...

Зарарли одатнинг юқумли экани рост шекилли кейинги пайтда ўзи «цигир» ёзиб, унга «мусика» басталаб, ўзи ижро этадиган «хонанда»лар қўпайиб кетди. Бундай ҳол асосан «ПОП-ШОУ», «РЭП» ва шунга хушаш алақандай «ғурух»ларга хос. Уларнинг «қушиқ»ларидан баъзи намуналар келтирамиз:

Зини яшириб йиғламоққа киринди... Ул қўз ёшларини тўхтатмоқчи булар эди. Бироқ ҳозирги ихтиёр узида эмас эди - ҳамма ихтиёр дурторлик ҳазин «Наво» эди, тоқатсиз йиғисида эди...Дуторнинг нозик торларидан, тилсимлик юракларидан чикган «Наво» қўйи ўз ноласига тўшунгунчи Отабекдек йиғитларга жуда муҳтож эди...
Бугун ҳам юқоридагидек «Наво» ноласини тўшунгунчи ёшлар кўпми? Афсуски, бу саволга ижобий жавоб бермоққа журъат қилмаймиш... Баъзи тўйларда, айниқса, қишлоқ жойлардаги издиҳомларда қуйидаги каби манзараларда тез-тез учратамиш. Терга ботган «хонанда» қўйлапти:

Қадим ўтган замонда, Ҳеч кимсасиз оролда, Яшар экан бир инсон Танҳо-ғариб Робинзон! Робинзон-Робинзон! Ҳой, қўйлик! Нима, уша Робинзон сенинг нобиз бўлар-миди? Ниҳоят оқшомига Робинзоннинг нима алоқаси бор? Йўқ, бу ҳеч кимни қизиқтирмайди. Энг асосийси - гўмбур-гўмбур оҳанг, нағма бўлса бас! Даврадаги ёшларнинг эса қўзиқ мазмуни билан заррача шиси йўқ. Нўқул қўй-чўб билан тупроқни чангитгани-чангитган. Йўқ, рақс эмас, жазавва бу! Катта ва кекса ёшдаги меҳмонлар бизнинг бошланишида галла-гал «нўтбўзлик»дан сунг, «энди ёшлар бй яйрашин», дейишдими, бирин-кетин се-

ва қадриятларимизни улуг-лаш, юксак маънавият ҳақидаги гапларимизни кўтаринкилик билан айтишда нималарга асосланамиз?
Зарарли одатнинг юқумли экани рост шекилли кейинги пайтда ўзи «цигир» ёзиб, унга «мусика» басталаб, ўзи ижро этадиган «хонанда»лар қўпайиб кетди. Бундай ҳол асосан «ПОП-ШОУ», «РЭП» ва шунга хушаш алақандай «ғурух»ларга хос. Уларнинг «қушиқ»ларидан баъзи намуналар келтирамиз:

Тўпалон, терга, учра он, терга а нега? У, э топ топ топ тўпалон ми-ми микрофон, Тўпалон, дигидрон, а о ипадрон, одекалон, А, о, а, у тўп тўп тўпалон, э, и, и...

Одил Ёқубов, Саид Аҳмад, Ҳамид Гулом, Шўқрулло, Рамз Божобон, Суҳрим Назир, Мирмуҳсинлар субҳатига ошно бўлиб, улар билан гоҳ ижодхонада учрашса, гоҳ шаҳар ва болгарни кезади, гоҳ шогирдлари даврасида, оила аъзолари билан учрашадилар. Барча ёшдаги томошабинларга мўлжалланган филмдан катталар ҳам, ёшлар ҳам, ҳатто ўқувчилар ҳам узига тегишли сабоқни олиши мумкин.
Бастакор Фарход Олимовнинг оҳангларга бой, юртимиз каби залворли ҳислар уйғотувчи мусикалари филмининг янада кўтаринки руҳида бўлишини таъминлаган.

Билиб туриб кўзим ёшлаб кетасан сен, Ўлсам сени дейман! Бу ва ҳақозо шу каби талба-тескариси, алмойи-алхойи алаҳсираддан иборат, бу «шерьлар».

Хуш, ёшларимиз онгиди илдиз отаётган бу маънавий қашшоқликни қандай қилиб тўхтатиш мумкин? Юқорида айтганимиз - халқ достонларини қандай йул билан кенг оммага етказса бўлади? «Наво», «Савт» қўйларини қўнгилиб эҳтиёжи билан тинглай оламизми ёки «ўлсам-сени дейман»ни хиргой қилверамизми? Қачонгача?

Ҳукуматимиз томонидан буйил «Алломиш» дотонининг 1000 йиллигини кенг нишонлаш ҳақидаги қарорнинг қабул қилиниши маънавий ҳаётимиздаги катта воқеа бўлди. Аммо ҳозирча бу улкан тўйга ҳозирлик нафаси радио, телевидение ва матбуотда ҳам сезилмапти. Олдинда эса катта ишлар турибди. Достонларимизни кенг тарғиб этиш фақат ўйлеб йилдидагина бажариладиган вазифа эмас.

Бахтиёр ҲАЙДРОВ, журналист

Ўзбекистон Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги саъй-ҳаракатлари билан ташкил этилган «Ватани севмоқч иймондандир», «Ўзбекистон — Ватаним маним», «Маънавият — қалбим қувши», «Мустақилликнинг этти Наврўзи», «Қувноқлар ва зўққолар» каби хирқ талловлар, байрамлар, ўқув юртлири аро илмий-амалий анжуманлар ижобий самарасини бермоқда. Талабалар мушоираси — «Олтин беланча» тўплами ва зирғилмиз хомийлигида нашр этилиб, яқин кунларда ўқувчиларнинг қўлига тегади.

Адабиёт, театр, кино, мусика арборлари билан мулоқотлар, ижодий учрашувлар, маърифий-маданий сабоқларни муттасил уюштириш, ёшларимизга катта маънавий озуқа беради. Ўзбек киноси ва театри санъаткорларининг янги асарларининг қироли, тақдирномаларига ташрифлар, театр спектакллари ва концертларини томоша қилиш, ў ки бу саҳна, экран асарлари муҳокамаларига талаба ёшларни жалб этиш, бу маърифий тадбирларни анъанга айлантириш мақсада мувофиқдир. Ўқув даргоҳларидаги бадий ҳаваскорлик жамоалари, клублар, студиялар, тугаракларга хомийлик қўрстиш, улар учун ёшлар ҳаётига доир кичик жанрларда бадий, мусика ва саҳна асарлари яратиб, иш ижроқлар репертуарини бойитишга шартнома асосида амалий кўмаклашишга эҳтиёж сезилмоқда. Устоз санъаткорларимиз, ижодий уюшма ва ташкилотлар бизнинг мазкур тақлифларимизга лаббай деб жавоб берсалар, нур устига нур бўлур эди.

Ёшлар — келажакимиз. Президентимиз ибораси билан айтганда, келажак бугундан бошланади. Баркамол авлод эса Ўзбекистон тараққиётининг пойдеворидир. Биз, олимлар, ҳукуматимиз қарорларини турмушга тадбиқ этиш йўлида бутун билимимиз, меҳнатимиз ва қуч-қудратимизни сарф этамиз.

Т. МИРКОМИЛОВ, Тошкент Давлат техника университети ректори, академик

ВАТАН, БУЮК САФИНГДА БОРМАН

«Ўзбектефилм» студияси ижодкорлари томонидан шоир Тура Мирзо сценарийини асосида Сухратга олинган «Ватан, буюк сафингда борман» деб номланган янги филмин иқтидорли кинорежиссёр Саидботир Аҳмадуҷаев тасмаларга муҳрлаган. Филмин томоша қила туриб Ўзбекистон билан юзма-юз келгандай, биз ҳали қўриб улгурмаган гушаларга қириб боргандай бўламиз. Муаллифнинг мустақиллик, Ватан, истиқлол, юртга муҳаббат ҳақидаги шерьлари уйғунлашган ҳолда бевован ўлка манзаралари намён бўлади. Томошабин оқсоқол вазучиларимиз

театрининг Фарход Файзиевнинг «Тилло тухум» асари асосидаги қувноқ саргузаштларга бой спектаклини ёш томошабинлар катта қизиқиш билан қўтиб олдилар. Режиссёр Эркин Муродов муаллиф фикрига содиқ қолган ҳолда, болаларни эртақларнинг сеҳрли оламига қилиб кирати. Эзгулик ва ёвузлик, яхшилик ва ёмонлик уртасидаги кураш асар давомида бир зум бўлса-да, тинмайди. Она тўвқ тўлмолида гавдаланган актриса Одинахон Бегматованинг хатти-ҳаракатлари, гап-сузла-

«ТИЛЛО ТУХУМ»

Ҳамза номидаги Кўкон давлат ўзбек мусикали драма театрининг Фарход Файзиевнинг «Тилло тухум» асари асосидаги қувноқ саргузаштларга бой спектаклини ёш томошабинлар катта қизиқиш билан қўтиб олдилар. Режиссёр Эркин Муродов муаллиф фикрига содиқ қолган ҳолда, болаларни эртақларнинг сеҳрли оламига қилиб кирати. Эзгулик ва ёвузлик, яхшилик ва ёмонлик уртасидаги кураш асар давомида бир зум бўлса-да, тинмайди. Она тўвқ тўлмолида гавдаланган актриса Одинахон Бегматованинг хатти-ҳаракатлари, гап-сузла-

АЙТИПМАГАН СЎЗЛАР...

Боши бешинчи бетда

1950 йилнинг июнига келиб, Ўзбекистон Ёзувчилар Уюшмаси куки узра қора булутлар пайдо бўлди.

Бир кун ишга келсанг (мен хизмат қилган «Саодат» журнали тахририяти уша чоғлар Ёзувчилар Уюшмаси биносида эди) шоирлардан — Шэн Мирзо, Мақсуд Шайхзода ёки Шухрат, ҳафта утиб Шукрулло хибса олинган бўлса, орадан бир неча кун утиб, таржумонлардан Мирзақалон Исмоилий, ака-ука Абдураҳмоновлар, кейинроқ машҳур адабиётчи олим Ҳамид Сулаймон, журналистлар Маҳмуд Муродов, Мели Жура...

Лекин бу сўзлар билан Саидадек оқила, зукко аёлни юпатиб бўлармиди... Бу орада бошқа ишга утиб кетганим туфайли Саидани узоқ кўрмадим. Ёз кунларининг бирида, туш чоғи уни учратдим.

Саида билан бошлашиб Саид Аҳмад ака хонадонига кириб борганимизда, Саид Аҳмад аканинг оналари мастава пишириб, Саидани қўтиб ўтирган эканлар. Саидани қай аҳволда курганимни, «автирилганимдан кузатиб келганимни» уларга сўзлаб утирмадим.

Халқимизда, «Одам гулдан нозик, темирдан қаттиқ», — деган нақл бор. Наздимда бу айнан Саида ҳақида айтилгандай туоларди.

Саида ҳақида сўзларканман, қарийб чорак асрдан бери уйимда сақланиб келаётган сурати ҳақида тўхта-толмай утолмайман. Бу, қайсидир бир мажлисда, танаффус чоғи учрашиб қолиб, сўзлашиб турганимизда, иттифоқ фотомухбир олган сурат. Шу суратга биринчи бор қараганимда, қалбимда пайдо бўлган туйғу ҳозир қайта уйғонди.

Бу суратни — бу суратдаги чехра ва нигоҳларни кузатарканман. Саиданинг ҳаётлигида айтиб улгурмаган дил сўзларини ифода этиш истаги пайдо бўлиб, қўлимга қалам тутиқ-ди. Саиданинг ораимизда йўқлиги мени шунчалар уртайдики, лекин инсон фарзанди эмасмизи, ҳар қандайин ҳолатда шукр қилишга одатланганимиз ва мен ҳам Саиданинг не-не орзу-умидларда Саид Аҳмад ака билан бино қилган оила гавжумлигига шукр қиламан.

Афсус ва надоматлар бўлсинким, Саидага бўлган меҳрим, ҳурбатимни узига айтишининг урни бўлмаган. Иш ва оила деб номланган вақт кушандалари туфайли ўзбекона бориш-келиш қилиш — меҳрингни ифода этишга имкон бўлмаган. Шу он, ушбу дамда Саида Зуннунова ҳақида уйларканман, бир нарсасга ишонч таскин беради дилимга. Зеро у, меҳнат-кашлиги туфайли шу қисқа умр давомида неча-неча ҳикоятлар, достонлар, пиесалар ва повестлар ёзди, уларни нашр эттирди, саҳналаштирди. Унинг битиклари ҳаводан эмас, ҳаётдан олиб ёзиларди. Шунинг учун асарлари китоб дуконларида узоқ туриб қолмасди. Унинг мухлислари шеърларини ҳам, насрий асарларини ҳам, кўчиқларини ҳам интиқ қутишарди, ҳамон қутишарди. Саида Зуннунова узи яратган китоблар қатида, шеърларининг ҳар сатрида, мухлислари қалбига ҳамшира яшайди. Ҳар тонг, ҳар оқшом оиласида — набиранлар даврасида бошқаёт!

УНВОН МУБОРАК

Яқинда Маннон Уйғур номидаги Тошкент Давлат Санъат институтида кубончи воқеа рўй берди: Табиат ва жамиятни урганиш фанлари халқаро Академияси вакиллари Ўзбекистонда хизмат кўрсатган фан арбоби, санъатшунослик фанлари доктори, институт ректори, профессор Муҳсин Қодировга академия аъзоллигига қабул қилинганини маълум қилиб, унга расмий ҳужжат топширилди.

Театр санъатининг жонқуяралидан бири, етук театршунос олимга бундай нуфузли унвон берилиши бежиз эмас. М. Қодиров-

нинг узоқ йиллик илмий изланишлари орасида халқ ижодини урганиш мавзуси алоҳида урин тутади. У узи уюштирган экспедициялар даврида республикамизнинг турли туман, қишлоқлари узра кезиб, эзиб олинган маълумотлар, томошалар асосида Октябрь тунтаришидан аввал ҳам анъанавий шаклларида профессионал театр санъати бўлганини исботлаб, ўзбек саҳна фольклоршунослигига асос солганлардан бири бўлди.

Олимнинг илмий тадқиқотлари ва мақолалари Ўзбекистондагина эмас, кўпгина туркшунос олимлар

доирасида ҳам маълум.

М. Қодировнинг Халқаро академия аъзоллигига қабул қилиниши унинг кўп қиррали илмий-тадқиқотчилик, жамоатчилик фаолиятига берилган муносиб баҳодир. Биз синчков ва гайратли олимни фахрли унвон билан чин қўнғидан табриқлаймиз.

Турғун АЗИЗОВ, Анатолий КОБУЛОВ, Ўзбекистон халқ артистлари, Тоир ИСЛОМОВ, М. Уйғур номидаги Санъат институти театршунослик кафедрасининг мудири, доцент

ТАНЛОВГА МАРҲАМАТ!

Ўзбекистон Республикаси Маданият ишлари вазирлиги, Сурхондарё вилояти ҳокимлиги «Алпомиш» халқ эпоси яратилганлигининг 1000 йиллиги байрам қилиниши муносабати билан, афсонавий халқ қаҳрамони Алпомиш ҳақида саҳна асарларига очик танлов эълон қилади.

Танлов шартлари: Муаллиф ўз саҳна асаридида халқ қаҳрамони Алпомишининг дондгор паҳлавон — куч ва қудратда, доноликда тенгсизлиги, халқ қулларини бирлаштиришдаги тadbиркорлиги, дўсту миллатга содиқ, душманга шафқатсизлиги, муҳаббатни улуғлашдаги юксак фазилати ва Ватанга фидойилиги, озодлик жарчиси, умуминсоний қарашларни қалбига жо қилган метин иродали, мард инсон, туркий элатлар бирдамлиги ташвиқотчиси, юрт мустақиллиги ҳимояси йўлида бел боғлаган нодир бир сиймо эканлигини яратмоғи зарур.

Танлов муддати — 1998 йилнинг декабригача.

Голиблар қуйидаги тартибда мукофотландилар:

- Битта биринчи ўрин — 150 минг сўм. Битта иккинчи ўрин — 100 минг сўм. Битта учинчи ўрин — 75 минг сўм. Мазкур саҳна асари бир ёки бир неча ижодкор ҳаммуаллифлигида яратилиши мумкин.

Муаллифлар томонидан танловга ҳавола қилинган саҳна асарлари тахрир қилинмайди ва қайтарилмайди.

Асарлар қуйидаги манзилга юборилади. Тошкент — 700129 Навоий кўчаси, 30-уй. Маданият ишлари вазирлиги. Телефонлар: 144-63-63 144-63-73.

Нормурод НАРЗУЛЛАЕВ

СУМАЛАК — УЯПТИЗ МАЛАК

(халқ йўлида)

Хо, Лайли, Лайли, Лайли, Келинг, сумалак сайли. Бундай бахтга эришдик Мустақиллик туфайли.

Сумалакжон, сумалак, Кўкда кулар камалак. Наврўзим балкиб келди, Чақнаб кетди Ер, фалак.

Олов сўнмас гулханда, Наврўз базми гулшанда. Ишқим тушмиш бир ёрга, Кўнглим фақат ўшанда.

Сумалакжон, сумалак, Ер ишқиди жон ҳалак. Етти рангда товляниб, Чапак чалар камалак.

Сумалакжон, сумалак, Севгидан сўйла эртак. Гулдан гулга кўнади Айттил, нечун капалак?

Сумалакжон, сумалак, Орузга тўла юрак. Хур санамлар бошида Толпоқулар чамбарак.

Сумалакжон — баҳоржон, Садак бўлсин ширин жон. Парилар таомидан Татиб кўринг, кувьжон!

Қайна, қайна қозонда, Қолмасин дил армонда. Севганим висолига Етказ сахар-азонда.

Сумалакжон, сумалак, Жаҳон тонгдай кулажақ. Иқлимизини кутлар, Гуллар сочиб, келажак!

Хо, Лайли, Лайли, Лайли, Элда сумалак сайли. Бундай бахтга эришдик Хур Истиклол туфайли!

Газетхон илҳами

НАБИРАМ Фаррухжонга

Набирам, сен сабаб бахтга бир жаҳон, Кўралай кўзларинг қувончга тўлсин. Сўзларинг маъноли, ёқимли бирам, Туғилган айёминг муборақ бўлсин.

Бағримда камол топ, меҳримни сезиб, Дилим яйраб кетар сўроқларингдан. Чопқиллаб ўйнайвер, кўкка буй чўзиб, Асло ортда қолмай ўртоқларингдан.

Кеча-кундуз азиз умрингни тилаб, Бувангу бувингнинг қўли дуода. Ҳаёт ардоқларин бошингни силаб, Танграм насибангни қилсин зиёда.

Асқар СУЛАЙМОНОВ

XX аср ҳалокатлари

берди. «Титаник» узи билан бирга 1500 йўловчининг умри ҳам зомин бўлди. Бу — чиндан ҳам XX асрда рўй берган энг йирик ҳалокат сифатида ҳануз дунё ахлини даҳшатга солиб, ҳайрон қолдириб келаятир. «Титаник» ҳалокати ўз ақл-заковати, илми кашфиётига юксак баҳо бериб келаятган инсоният учун бир ҳақиқатни мудоам аён этиб туриши билан ҳам қўрқинчли ва муҳимдир, яъни одам боласи узига берилган имконияти боис ҳар қанча қудратга эга бўлмасин, барибир у табиатнинг қаҳру ғазаби олдида ожиздир!

«Титаник»нинг фожиали қисмати, унинг билан бирга океан тубига гарқ бўлиб кетган жуда кўплаб кишилар

тубида, 3800 метр сув остида ётанга қарамай, бу улкан ҳалокатга қизиқиш ҳаёту сўягани йўқ. «Титаник» тарихига қизиқиш ақинча, пайдо бўлаётган турли туман тахминлар таъсирида тобора ортиб бораётир. Ана шундай тахминлардан бирида айтилишича, кема «Фирванлар қарғишига» учраган эмиш. Ҳалокатга учраган кемада мумибланган мисрлик фирваннинг жасади бўлган. Бу гоят қимматбаҳо экспонатни Кантервел деган жаноб Нью-Йоркга олиб келаятган эди.

Яна бир тахминга қура, «Титаник» иқтисодий қийинчиликлар кўрбони бўлган. Кеманинг хужайини — «Уайт Стар Лайн» компаниясини иқтисодий тангликдан қутулиш

учун йул қидириб, «Титаник»ни атай чуктирган ва ҳалокат баҳона катта миқдорда тоvon пули олган. Бошқа бир тахминда эса, кема эгасининг қариндошларидан бири жанговар сув ости ҳарбий кемасига кўмондон бўлган. Орадаги келишмовчилик, балки «Титаник»нинг ҳалокатига сабаб бўлгандир. Чунки кеманинг икки жойдан тешилгани ана шундай фикрга олиб келаяди.

Одамзотнинг табиати қизиқ-да. «Титаник» ҳалокатига ухшаш улкан фожиаларни неча бор эшитгани, уқгани,

киноленталарда курганидан қатъий назар, кишиларда бу фожиани қайта куриш, томоша қилишга иштиёқ кучаяверади. Шунга жуда яқин билан ва ҳисоб-китобни ниҳоятда тўғри олган америкалик кино усталари утган йили «Титаник» номли кинофильминг ташаббусчилар эътиборга ҳавола этишди. Фильм дастлаб 19 декабрда АКШда намойиш этилди. Бу қатинини суратга олишга кетган ҳаражатнинг узи жуда кўп шов-шувларга, сабаб бўлди. «Титаник» фильми учун нақд 200 миллион доллар сарф этилган. Фильм экранга чиқishi биланоқ дунёга доврқ таратди. Атиги икки ой ичида жаҳоннинг элликдан ортиқ мамлакатлари кинотеатрларидан муқим урин олиб, миллионлаб томошабинларни ҳайратга солди. Терминатор», «Бегоналар», «Ҳақоний ёлгон» каби фильмларнинг молиявий ва ижодий лойиҳаларини тузишда катта ютуққа эришилган америкалик кино-режиссёр Жеймс Камерон Америка кино санъати академиясининг олий мукофоти — «Оскар»га муносиб деб топилди. Бу кинофильм аллақачон сарфланган ҳаражатни қоплаб, боғз устига, миллионлаб фойда келтириверт. Ваҳоланки, унинг экранга чиқганига энди тўрт ойча бўлди. «Труд» газетасидаги хабарда айтилишича, ун турт ҳафта ичида «Титаник» фильмидан 1,2 миллиард доллар тушган.

«Труд» газетаси материаллари асосида тайёрланди

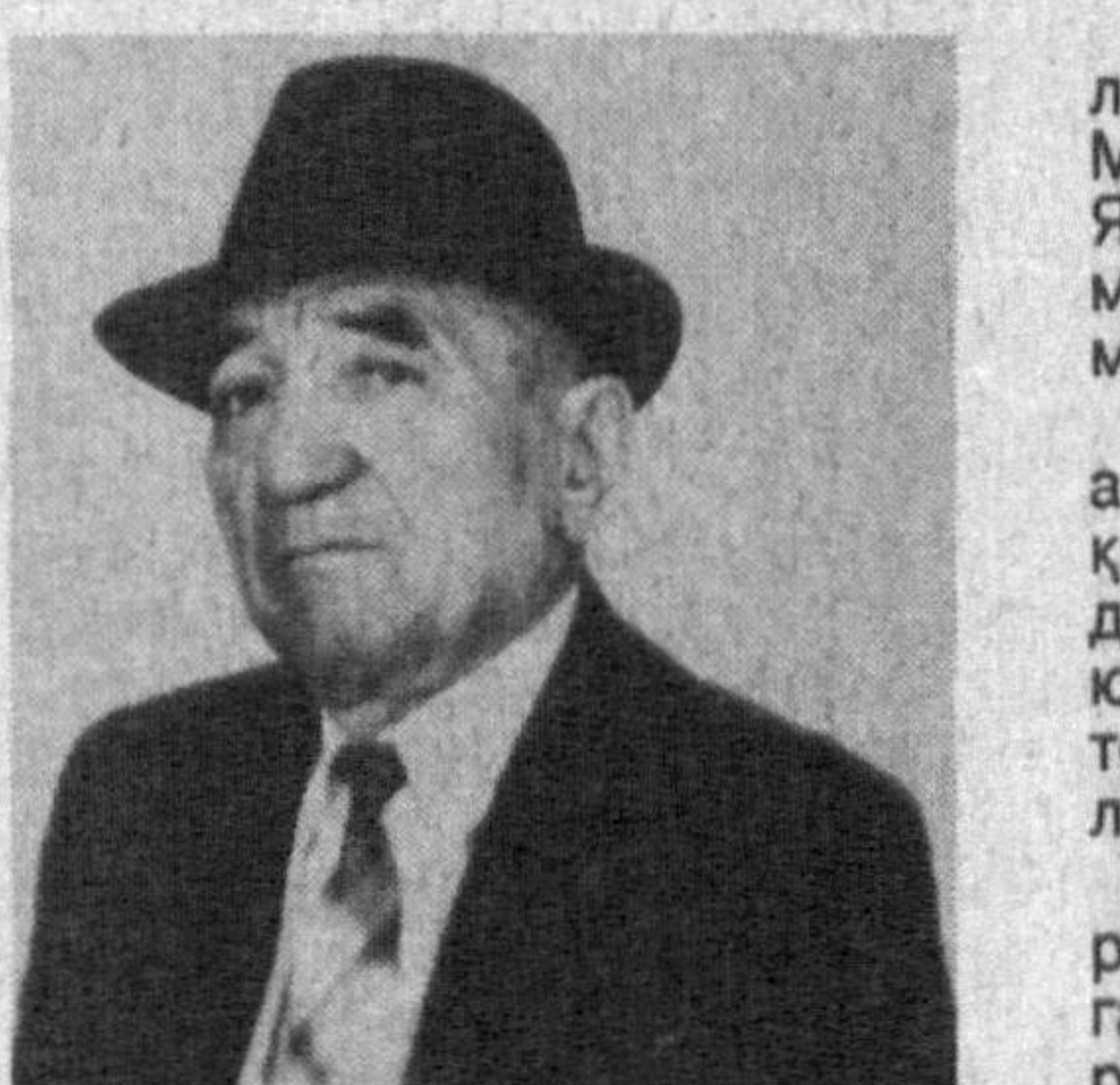
Эштироф

та ижод йўлига солиб юборди. Бугун республика адабий жамоатчилигида муносиб овозга эга бўлган ижодкорлар Усмон Азим, Нодир Нормат, Мирзо Кежабек, Сирожиддин Саййид, Салим Ашурали Хуррам акага эхтиром билан «Устоз» дея муножаз қилишди.

Жамила ЭРГАШЕВА

ТОҒДАЙ БАЛАНД, ДАШТДАЙ КЕНГ...

Одамзот исми-шарифининг катта ҳарф билан ёзилишига муносиблиги, умуман унинг бошқа жонотлардан фарқи ҳам энг авало ноёб туйғу эгаси экани — гурурли, мағрурлигидандир. ...Хамкасими, шоир ва ёзувчи Хуррам Мақсадуллоев гуруро озор кечагидан даида муроса гўйлик қила олмайдди. У киши узининг 35 йиллик меҳнат фазлинида кўп бор иш жойини ўзгартирди. Турги, каттароқ мансаб, егилроқ лўкма илкинида одам 10—15 марта ҳам иш урини ўзгартириши мумкин. Аммо «Гурурим омон чекаятти», деб баорур ташкилотнинг яхшигина лавозимидан воз кечиб, бутунлай бегона соҳага утиб кетадиганлар, «Мен бирон иш қилмасам, текин ойлик оломайман. Бу менинги виждонимга турри келмайди», деб ишдан бўшайдиган одамлар ҳазр-ҳў жуда кам.

Хуррам ака бўлса... 1987 йил республика Ёзувчилар уюшмасининг вилоти бўлимига ижодий маслахатчи бўлиб ишга кирди. Лекин кўп ўтмай марҳум ёзувчи Менгзие Сафаровга ёрилди.

— Менгзие, бу ёрдаги ташкилий ишлар узингиздан ортайди. Мен гирт бекори бўлиб қолдим. Яхшиси, кетаман. Ишламасдан маош олишга виждоним чидамайди. — Ишланг, — деди Менгзие ака, — жойларга чиқинг, — халқимиз бир хазина. Унинг бағрида қанча зилол бўлса, бодроқ юлдўзар бор. Шуларни излаб топинг, маслахат беринг, тарбияланг. Бу билан Хуррам ака сира бирон жойда муқим ишламаган деган ҳулоса келиб чиқмаслиги керак. У киши вилот радио эшиттириш қўмитасида катта муҳаррир, баш муҳаррир вазифаларида, «Сурхон тонги» газетасида масул котиб уринбосари, бўлим мудири вазифаларида ишлади. Ишлаганда ҳам виждонан, ҳалол ишлади. Қанча ижодкорларни кашф этди, уларни тарбиялаб, кат-

Хуррам МАҚСАДУЛЛОВ FABAMAP Ул парирўй дилрабонинг икки холига қаранг, Шам каби, обиравон қадди ниҳонига қаранг. Сарв десамми ё санобар маҳвашининг қаддини, Ё дейинг шамшод шаҳодатлик камолига қаранг. Ё магар айлаб хиромон бир Зулайхо ўтдини, Лайли ё Шириндан ортиқ хуш мақомига қаранг. Ахтарин ойин кўзи, абрулари жон офати, Ул аққ лаблар, тўлини ойдек жамолига қаранг. Қилмагил рағбат ул ой хуснига зинҳор, эй ҳабиб, Ким боқар бўлса ҳавас қилмай заволига қаранг. Эй табиб, бемор жисмин ташхисин қил бир илож, Номурод бир бандан Хуррамни холига қаранг. Тараб сумбулларин маҳваш бугун шояд қиё боқди, Деманг маҳваш, бу гардун тоқидин шамси эй боқди. Неча ой, неча кун дийдорин кўрмай эдим маҳзун, Упиб ҳоқи пойин кўзаларга суртдим — тўтиё боқди. Анинг хусну сифотини назми иншо айласам, дилдор Қириб назиминга ул байтул газалдин маҳлиё боқди. Каро зулфин белимга боғладим, қатлу муродимга—Етиб, икки ёнимдан мисли икки аждаҳо боқди. Аввалда нозу истинго қилиб Хуррамга, сўнг агёр Била кетди, бу шўрлик бошимга хайли жафо боқди.

Ғариб нотавон кўнглин учун ношод эдим, дўстлар, Биҳмудуллаб, ширин уйқум аро ал-Менгзие боқди. Хуфтон чоғи тўлин ой чиққан замони эрди, Бог саярига чикди Гул киминг жонони эрди? Жонон эмас, жаҳондур, ажиб гунча даҳондур, Чайқалиши хиромон товус равони эрди. Сийратини томоша қилиб мохи шабона, Кўк тоқиди ошиқлар ранги камони эрди. Ҳайдар коқилларига бўлдим боқиб паршон, Қўксимини пора қилган қоши камони эрди. Боқишлари олиб жон, қилдим нидо: «Альамон!» Кўзим ёши, ёронлар, шаҳидинг қони эрди. Омон, омон, омон-а, боқинг Хуррам томон-а, Ошиқ улса ёмон-а, маъшукни жони эрди.

Уёбек тасвирий санъат аҳли бу йил ҳам ҳар йилгидек Баҳорга, Наврузга муносиб совға билан келишди. Ўзбекистон Бадий Академиясининг Марказий кургазмалар залида очилган «Наврузи олам жи-лолари» катта кургазма ани шундан далолат бериб турибди. Кургазмага қуйил-

ган 200 дан ортиқ санъат намуналари турли жанрларда яратилган бўлиб, асосан замондошларининг портретлари ва табиат манзараларидан иборат. Асарларнинг қўчилиги турли оқимларга мансуб бўлса-да, уларни умумлаштириб турадиган муштарак хусусиятлар кўзга ташланади. Бу, рассомларимизнинг ўзбек анъаналарини библишга, расм-русумларини англашга, табиатининг ранго-ранг товланишларини акс эттиришга интилишларида курнади. Шу нуқтан назардан қараганда, рангтавир усталари Х. Мирзааҳмедовнинг «Эрта баҳор келди», Д. Муҳиддиновнинг «Туйга», А. Холиқовнинг «Қишки кун ёғдури» М. Умаровнинг «Бекат», А. Турсуновнинг «Суюқ қишлоғи манзараси», И. Васильевнинг «Жаннат боғидаги гул» асарлари

Абдулла Қодирий номидаги Тошкент Давлат маданият институти жамоаси маданият-маърифий ишлар кафедраси доценти Мирбаҳодир Бадаловга онаси Каринахон БАДАЛОВАнинг вафот этганини муносабат билан чўқур таъзия ихор қилади.

НАВРЎЗ ГУЛДАСТАЛАРИ

ҳам қадами кутлуг келди. Юртдошларимиз нишонлаётган Наврўз тантаналари маданий ҳаётда руй бераётган янгиликлар билан янада бойимокда, гузалашмоқда.

26 март куни Алишер Навоий номидаги давлат Академик Катта театри биноси олдидаги майдонда Халқаро театр кунига бағишланган тантанали анжуман ўтказилди. Анжуман мавзуси мазмунан Наврўз байрамга бағоят уйғун ва мутаносиб: «Театр, оила ва экология».

Анжуманни Маданият ишлари вазири Х. Жўраев очди. Президентнинг Давлат маслаҳатчиси У. Раҳматов барчани байрам билан кутлади, мустақил юртимизда маданият, адабиёт ва санъатга эътибор тобора ортаётганини таъкидлади.

Ўзбекистон Президентининг «Ўзбекистон театр санъатини ривожлантириш тўғрисида»ги Фармони айнан Халқаро театр кунига арафасида қабул қилинган барчани хушнуд этди. Театр арбоблари уюшмаси раиси Б.Қориева

бу Фармон ватанимиз санъаткорларига билдирилган юксак ишонч эканини ва бу ишонч сахна ижодкорларига бекиёс илҳом бахш этажагини таъкидлади.

Анжуманда Словакия Республикасининг Ўзбекистондаги муваққат ишлар вакили Йозеф Мачишак, Халқаро ЭКОСАН жамғармаси раисининг биринчи уринбосари Қ.Кучуев, Бастакорлар уюшмаси раиси Р.Абдуллаев даврага чиқиб, барчани театр байрами ва Наврўз билан кутлади.

Куннинг иккинчи ярмида Наврўз тантаналари давоми Байналмилал миллий марказининг санъат саройига кўчди. Бу ерда узбек, қозоқ, қирғиз, тожик, уйғур шоирлари ва оқинларининг катта мушоираси ва беллашуви бўлиб ўтди. Наврўзга бағишланган ушбу қардошлик ва биродарлик мушоирасида «Туркистон — умумий уйимиз» руҳи устивор бўлди. Мушоирани Ўзбекистон халқ ёзувчиси Одил Ёқубов табрик сўзи билан очди. Дастлаб, Тошкентдан Усмон Қўқор ва Му-

ножат Нурматова, қоракалпоғистондан Гулчеҳра Раҳимова, Андижондан Ёш шоира Хуршида — ўзбекистонлик шоирлар номидан шеър ўқидилар.

Қирғиз шоирлари — М. Темирова, Ш. Турғунбёев, А. Акимбетов, қозоқ шоирлари — У. Бекенова, Қ.Маюсупов, М. Бекеев, уйғур шоирлари — Р. Ҳафизова, Т. Иқромий, тожик шоирлари — Паймон, Т. Ражаб, А. Субҳон мушоирани давом эттирдилар.

Қардош тилларда янграган ранг-баранг оҳанглари кўнглимизни фахру-ғурурга тўлдирди.

Мушоира якунида Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси раиси Абдулла Орипов сўзга чиқиб, мазкур қардошлик мушоираси Наврўзда ҳаёда этилган гулдаста мисоли барчани қу-

вонтирганни таъкидлади. Аммо қардош шоирлар шеърларидан тузилган ушбу гулдаста ҳеч қачон сўлмайдиган, гуллари тобора очилиб, яшнаб борадиган гулдастадир.

27 март куни шоир ва адабларимиз Ўзбекистон Ёзувчиларининг Дўрмондаги ижод боғида Наврўз байрамини нишонладилар. Байрам аввалида Ёзувчилар уюшмасининг фаоллар йигини бўлди. Йигини уюшма раиси Абдулла Орипов табрик сўзи билан очиб, давлатимизнинг маданият, адабиёт ва санъатга курсатган эътибори, санъат ва ижод аҳлига билдирилган юксак ишонч, шу маънода «Ўзбекистон театр санъатини ривожлантириш ҳақида»ги Президент Фармони аҳамияти ҳақида гапирди.

Фаоллар йигинида истеъдодли ижодкорлар Суворон Мели, Раъно Раҳмон қизи, Бобур Бобомурод, қозоқ адаби Бурибой Уразимбетов ва андижонлик умидли шоира Хуршида Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси аъзолигига қабул қилинди.

Сўнг Абдулла ака барчани Наврўз байрами шарафига тузилган дастурхонга таклиф этди. Дастурхон кукламнинг тансиқ таомлари — кўксомсалар, сумалак билан янада файзли бўлди.

Оқсоқоллар дулмутталиб ўгли Аббоснинг фоизидир. Аллоҳнинг ажри ила бундан койин фоизчилик таъқилангандир. Эски даврдан қолган бу чиркин одатнинг ҳар турлиси обғим эстадидир. Қардорлар қарз берган кишиларга фақат улاردан олганларни пулинигина тўлайдилар. Сулм ҳам қилмангиз, зулмга ҳам учрамангиз.

Асқобим! Кимнинг ёнида бир омонат бўлса, уни эгасига қайтариб берсин. Ҳаёда ҳаёда ила жавоб берилур. Бошқаларга кафил бўлганлар кафолатнинг масъулиятини устига олган ҳисобланади.

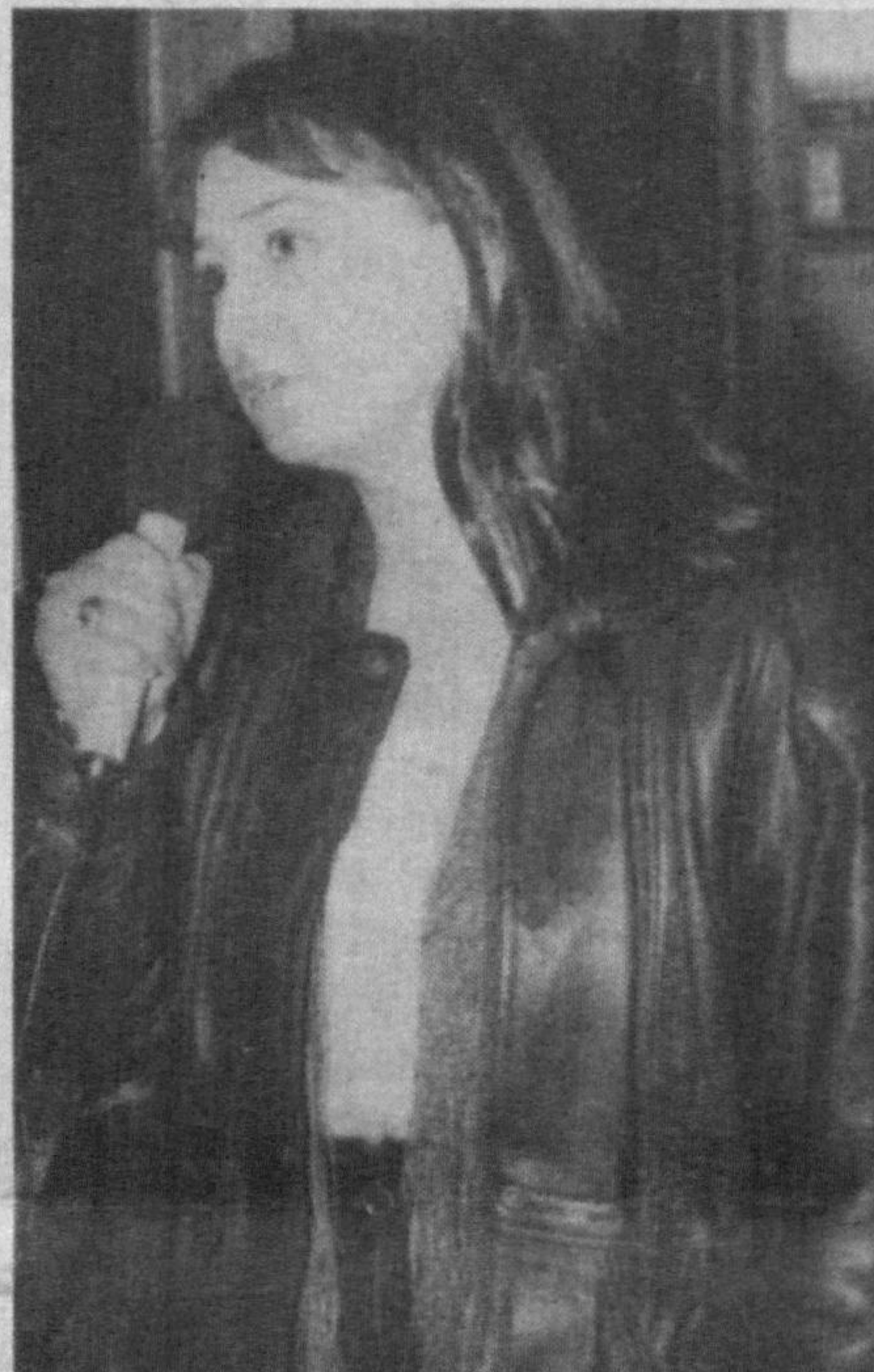
Эй мўминлар! Суларимни яхшилаб эшитингиз, яхши англанингиз ва яхши муҳофаза этингиз. Муҳаққаки Раббингиз бирдир. Отангиз бирдир. Барчангиз Одамдасиз. Одам эса, тупроқдандир. Ҳеч кимнинг бошлиқлардан устунлиги йўқдир. Шароф ва устунлик фақат фазилат иладир. Шунинг яхши билингиз, ҳар мусулмон мусулмоннинг биродаридир. Бутун мусулмонлар бир-бирларининг биродаридир. Айни (тенг) ҳақларга эгадирлар. Дин биродарингизга оид бўлган ҳар қандай бир ҳақ тажовуз этмис, кўнгли ризоси бўлмагунча, бошқа биров учун ҳалол бўлмас. Ҳақсизлик қилманг! Ҳақсизликка буйин ҳам эгманг! Одамларнинг ҳақларини еманг! Зинҳор мендан кейин

озларига фотиҳа тортишиб дуо қилдилар: **Янги чиққан янгилик, Ҳеч кўрмайлик ёмонлик.**

Чехралар шодликдан ёришди. Файли гурунглаб давраларни чарогон этди.

Отахон адаблар Одил Ёқубов, Саид Аҳмад, Иззат Султон, тарихчи аллома Бурибой Аҳмедов, Ёзувчилар Тулпарберган Қайпберганов, Неймат Аминов Наврўз табриги орқали дил сўзларини ихор этдилар. Уларнинг самимий сўзларидан кўнгли-

ларга илиқлик югурди. Ёзувчилар уюшмаси раисининг биринчи уринбосари Йулдош Сулаймон Наврўз мушоирасига бақовул бўлди. Ҳалима Худойбердиева, Қутлибека Раҳимбоева, Шарифа Салимова, Зулфия Муминова, Фариди Бутаева ва уша куни Ёзувчилар уюшмаси аъзолари сафига қабул қилинган Ёш шоира Хуршида ўқиган шеърлар оҳанграбоси дилларни ром этди.

Санъаткорлар ижро этишган куй-қўшиқлар даврага нажиб кайфият бағишлади.

Тошкент вилояти «Занги ота» туман «Хонобод» маҳалласида ҳам Наврўз шодиёналари бўлиб ўтди. Эрта тонгдан янграган карнай-сурнай наволари

барчани «Қариялар чойхонаси»га чорлади. Дошқозонларда баҳорнинг тансиқ таоми — сумалак тайёрланди, ош дамланди.

Тантанани маҳалла оқсоқоли Саломиддин Муҳиддинов очиб, барчани байрам билан кутлади. Утганлар ёдга олинди, Қурбон тиловат қилинди. Маҳалла жамғармасига тушган маблағдан кам таъминланган оилаларга моддий ёрдам тарқатилди.

Ботир Қосимов ҳамда Оловиддин Муҳиддинов бошчилигидаги бир гуруҳ санъаткорлар ўз қўшиқ ва лапарлари билан тантананага файз киритдилар.

Рустам МУСУРМОН, Асрор СУЛАЙМОҒОВ

(Қурбон ҳайитининг биринчи шанба куни), қўш чикмасдан олдин, бомдод намозидан кейин, Муздалифадан туриб ҳаракатга тушдилар. Бу сафар туяларнинг орқасига Аббоснинг ўгли Фазлини мингаштирдилар. Машвур ҳарамга бордилар. У ерда қилбага қараб турдилар. Жамраи Ақобда келдилар. Жамраи Ақобда кичик чағил тошлардан етти жамрани (тошни) отдилар. Жамраларни отар эканлар:

— Эй инсонлар! Дин ишларида ҳаддан ошишдан сақлангангиз! Сиздан аввалги умматларнинг улимига дин ишларида ҳаддан ошганилари сабаб бўлди, — дея марҳамат қилдилар.

Сунгра Минога қайтдилар. Минода ҳам бир нутқ ирод этдилар. Бу нутқ Арофотда сузлаганлари илк Вадо хутбасининг иккинчиси эди. Муҳожирлар қиблининг унграфаида, Ҳарам қапида, қолган жамоат қаршида саф-саф жой олишган эди. Расули Акрам яна туя устида, юз минглаб жамоатга хитоб қила бошладилар. Бу ерда жамоатнинг ҳаммаси хутбани тўлиқ эшитди.

Расули Акрам Минодаги бу иккинчи хутбаларидан кейин қурбон сўйилди деганга келдилар. Қурбонлик учун тайёрланган юз тудан олтимиш учта тасини умларнинг ҳар йили учун биттадан ўз қўллари билан қурбонлик қилдилар. Қолганларини Ҳазрати Али сўйди. Қурбонлик гўшти нимта-нимта қилинди. Қолган қисми фақирларга тарқатилди. Шундан сўнг Расули Акрам соҳларини олдирилди. Эҳромдан чиқдилар. Туяларга миндилар. Ҳарам Шарифга тушдилар. Зиёрат тавофини қилдилар. Бу тавоф Тавофи қудумдан кейин иккинчиси эди.

Зам-зам қудуғининг бошида турдилар. Бир коса сув ичдилар. Такрор Минога қайтдилар. Бутун ҳайит кунларини Минода ўтказдилар. Ҳаж маносини адо этдилар. Худди аввалги икки сафар бўлганидек, Қурбон ҳайитининг иккинчи куни яна асқобга хитоб қилдилар. Бу иккинчи хутбаларини яна Минода ўқидилар. Асқоб билан хайрлашдилар.

Қурбон ҳайитининг бешинчи (чоршанба) куни Минода қиёб Маккага қайтдилар. Тавофини учинчиси бўлган Вадо тавофини адо этдилар.

Маданиялик бўлмаган ҳожилар ўз мамлакатларига қайта бошладилар. Расули Акрам ҳам муҳожирлар ва ансор билан бирга Маккадан айрилдилар. Мадинага қайтдилар. Мадина Мунавварога эрталаб кириб келдилар. Байғамбаримиз Мадинага яқин Зулхулайфа деган жойда қўноқладилар. Кечани уша ерда ўтказдилар. Кейин Мадина томон юрдилар.

Вадо ҳаж муносабати билан Расули Акрам Маккада ўн кун қолдилар, турт ракатли фарз намозларни икки ракат қилиб ўқидилар. Ҳатто у кишига жамоат бўлиб эргашган мақалликларга:

— Сиз тўлиқ ўқинг. Биз мусофиримиз! — дея марҳамат қилди.

Расули Акрамининг Арофотда, туя устида, милдий 632 йил 8 мартда сузлаган нутқлари катта тарихий ҳодиса эди. Бу нутқ инсоният тарихида энг буюк инкилоб ясади.

Зақон Кўрапаннинг «Алвидо, дунё! Ассалом, охи-рат!» китобидан.

Содиқ Маҳмамов сурат-лавахлари

Боши биринчи бетда

зани адо этдилар. Ислом тарихида Расулulloҳнинг бу ҳажларига «Вадо ҳаж» деб ном берилгандир.

Расули Акрам хижратдан бери ҳаж фарзини илк даъфа ифо этаётган эдилар. Ун биринчи хижрат йилда вафот этганлари учун қайта бор ҳаж қилолмадилар. Бу сабабдан Вадо ҳаж исломий ҳаж нуктаи назаридан Расули Акрамининг илк ва сўнгги ҳажлари бўлди.

Расули Акрам бу ерда асқоблари билан видолашганлари ва қайта бор Каъбани қўролмаганликлари учун бу ҳажга «Вадо ҳаж» дейилгани каби, байғамбаримизнинг илк Исломий ҳажлари бўлганлигидан «Ислом ҳаж», мусулмонларга ҳаж ибодатининг бутун ҳукмларини билдирганлари учун «Бало ҳаж», Ислом динининг бутун ибодат қондаларини тўлиқиб, камолга етказганлиги тўғрисида «Тамом ҳаж» ва «Камол ҳаж» номлари билан васфланган.

Хижратнинг уннинчи йили бутун Арабистон мусулмон бўлган, буттарастлик илдииздан кўпорилиб ташланган эди. Бош шаҳри Мадина бўлган Ислом дунёси Араб ярим оролининг туласича қоплаб олди.

Расули Акрам (с.а.в.) ҳаж ниятида Маккага кетаётганларини, Каъбани зиёрат қилмоқчи эканликларини ҳамма тарафга билдирдилар.

Зулқаъдининг йигирма бешинчи куни Расули Акрам қирқ минг кишилик бир кофила билан (пешин намозидан кейин) Мадинадан чиқдилар. Маккага томон йўлга тушдилар. Қурбонлик учун олтимиш уч донга туя олдилар. Қизлари Фотима ва завжалари ҳам Расули Акрам билан бирга эдилар. Йўлда аср намози (сафарий ўла-роқ) икки ракат ўқилди. Кечани Зулхулайфа деган жойда ўтказишди. Шу вақтдан эътиборан турт ракатлик ҳамма (фарз) намозларини икки ракат қилиб адо этдилар. Зулқаъдининг йигирма олтинчи куни эҳромга кирдилар. Ният қилдилар. Сиртларидида қийимларини ечдилар. Эҳром қийимларини (бир иъзор ва бир ридо) кийдилар. Ҳамма ҳожилар айни қиёфга кирдилар. Ораларида ташқи қиёфат жихатидан фарқлилик бўлса, бу фарқлиликлар кетказилди. Бу тариха биродарлик тенглиги таъминланди. Сунгра талбия бошланди.

Расули Акрамининг Мадина билан Макка орасидаги бу ҳаж сафарлари ўн кун давом этди. Буюк байғамбаримиз, атрофларини ураб олган муҳташам ҳалойиқ билан зулҳижжанинг (Қурбон ойининг) туртинчи (якшанба) куни Маккага кириб бордилар. «Бани Шайдо» дарвозасидан утиб Ҳарам Шарифга қараб юрдилар.

Дарров Тавофи қудумни ифо этмоқ учун Каъбани етти даъфа айландилар. Мақоми Иброҳимда икки ракат намоз ўқидилар. Сафо билан Марва дейилувчи икки тепалик орасида етти марта бориб-келиб, саъй айландилар.

Зулҳижжаниннг саккинчиси — пайшанба (тарвия) куни Расули Акрам туяларига миндилар; барча ҳожо номзодлари билан биргаликда яна «Лаббайк!» садолари остида Маккадан чиқиб, Минога йўл олдилар.

Эртаси жума (Арафа) куни бомдод намозидан сўнг Минодан ҳаракатга бошладилар. Айни кофила билан

тугри Арофот тоғига чиқдилар. Арофот тоғининг шарқ томонидаги Намра дейилган қишлоқда бир чодир қурилди. Фахри коинот байғамбаримиз чодирларида бироз дам олдилар.

Баҳор фасли, қўш ойларидан март ойи, кеча билан кундуз тенглашган бир пайт эди. Расули Акрам чодирларидан чиқдилар. Қусво деган туяларига миндилар. Арофот водийсининг уртасига бордилар.

У ерда дам олишга ҳозирлик кураётган юз йигирма турт минг мусулмон йиғилган эди. Булар Арабистоннинг турли жойларидан келган, ораларида битта ҳам мушрик бўлмаган ҳожилар кофиласи эди.

Хотамул-анбийә байғамбаримиз Арофотда, туя устида буюк Ислом инкилобининг энг буюк хутбасини ўқидилар.

Ун турт аср олдин Расули Акрам ирод этганлари бу нутқ билан еттинчи аср мусулмон арабларигагина эмас, балки Исломнинг бор қудрати ила бутун инсониятга хитоб этаётган эдилар.

Сарвари Олам Вадо ҳажиди, у машхур Вадо хутбаларида жумладан қуйидагиларни марҳамат қилдилар:

Эй инсонлар! Бу куннинг қандай бир кун эканлигини биласизми? Бугун Ямуннаҳрдир (Қурбон куни). Бу ойнинг

ҲАЖ ВА ИБОДАТ

қайси ойлигини биласизми? Бу ой Шаҳри Ҳаромдир (Муқаддас ой). Бу жойнинг қандай жойлигини биласизми? Бу ер Балдан ҳаромдир (Муқаддас шаҳар). Бу куннинг қандай муқаддас бўлса, бу ойнинг қандай муқаддас бир ой бўлса, бу шаҳрнинг қандай муқаддас бир шаҳар бўлса, билингизки, жонларингиз, молларингиз, ирзаларингиз ҳам, то Аллоҳнинг ҳузурига чиққунга қадар бир-бирларингизга бу муқаддас кун, бу муқаддас ой, бу муборак шаҳар каби муқаддасдир. Буларга қилинган ҳар қандай тажовуз ҳаромдир.

Асқобим! Ҳушингизни йиғиб олинг! Билингизки, эртага Аллоҳнингизга қовушажақсиз. Бугунги ҳар турли ҳол ва хатти-ҳаракатларингиздан муҳаққат суроққа тутиласиз. Зинҳор ба зинҳор, мендан кейин эски залолатларга (адашувга) қайтиб, бир-бирларингизнинг буйингизни кесманг! Ушбу васиятимни бу ерда бўлганлар бўлмаганларга билдирсин. Балки билдирилган киши бу ерда туриб эшитгандан янада яхши тушунар ва муҳофаза этар.

Асқобим! Эски жоҳилият давридан қолган ҳамма қон даъволари батамом бекор қилинди. Бекор қилганим илк қон даъвоси эса, Абдулмутталиб невараси Робнанин қон даъвосидир.

Асқобим! Жоҳилият даврининг ҳар турли рибоси (фоиз, судхурлик) бекор қилинди. Илк бекор қилганим рибо Аб-

софирларга ўхшаб бир-бирингиз билан бўғишманг!

Эй мўминлар! Сизга бир омонат қолдиряман. Унга маҳкам бўлганганингиз сари йўлинигизга ҳеч адашмагасиз. Бу омонат Аллоҳнинг китоби Қуръондир.

Эй инсонлар! Аллоҳга ибодат қилинг! Беш вақт (намоз)ингизни адо этинг, Раббингизни жаннатига кирасиз.

Эй инсонлар! Ифротдан (ҳаддан ошишдан) сақланг! Сиздан олдин ифротларнинг ҳалокатга учрашларига диндаги ифротларни сабаб бўлган эди...

Бир кундан кейин, Қурбон ҳайитининг биринчи куни эса, Қурьони каримнинг энг сўнгги ояти келди: «Ва (барчангиз) Аллоҳга қайтариладиган кундан қўрқингиз!»

Шу тарзда Ислом динининг Асосий Қонуни бўлган Қурьон оятлари тамомадилар. Расули Акрам энг сўнг келган бу оятдан кейин атғи ўн саккиз кун яшади, холос.

Арафа куни, қўш боттач, Расули Акрам такрор туяларига миндилар. Орқаларига Зайдининг ўгли Усомани олдилар. Арофотдан айрилдилар. Тулпанган ҳожилар билан биргаликда секин-аста Муздалифага келдилар. Шом намози ўқилмаган, бироқ хуфтон вақти кирган эди. Муздалифада ҳам шом билан хуфтон намози кетма-кет, қўшиб ўқилди. Кечани шу ерда ўтказдилар. Эртаси куни тонгда

МУАССИСЛАР: ЎЗБЕКИСТОН
РЕСПУБЛИКАСИ МАДАНИЯТ
ИШЛАРИ ВАЗИРЛИГИ, ЎЗБЕКИСТОН
ЁЗУВЧИЛАР УЮШМАСИ

НОШИР: ЎЗБЕКИСТОН
РЕСПУБЛИКАСИ «ШАРҚ» НАШРИЁТ-
МАТБАА КОНЦЕРНИ

ЎЗБЕКИСТОН
МАДАНИЙТИ ВА САЊАТИ

Манзилимиз: Тошкент — 700083,
Матбуотчилар кўчаси, 32
Қабулхона телефони —
133-52-91

«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни
босмахонаси. Мактаб Тошкент
шаҳри, «Буюк Турон» кўчаси, 41-уй
Босишга топшириш вақти — 21.00.
Тошқиринди 19.30.

Бош муҳаррир Аҳмадjon МЕЛИБОЕВ

Редакцияга келган қўлёзмалар таҳлил этилмайди ва муаллифларга қайтарилмайди. Муаллифлар фикри тахририят нуктаи назаридан фарқланши мумкин.

Навбатчи муҳаррир — Рустам МУСУРМОҒОВ

ЖУМА
КУНЛАРИ
ЧИҚАДИ

СОТУВДА
НАРХИ
ЭРКИН